N°. 233. VRIJDAG 30 SEPTEMBER. A°. 1859.

ROTTERDAMSCHE COURANT.

De Abonnementsprijs is ƒ 24 's jaars of ƒ 6 per drie maanden franco per post door het geheele Rijk.
Behalve aan het Bureau der Courant kan men zich bij alle Boekhandelaren en Postkantoren abonneren.
Enkele Nommers 10 Cents.

Bureau: Hoogstraat Wijk 10, N°. 77.

Geboorte-, Trouw- en Doodberigten van 1 tot 5 regels . . ƒ 1.—
Iedere regel meer . . . . - 0.20
Andere Advertentien per regel . . . . - 0.20
Groote letters naar plaatsruimte. — Bij iedere Advertentie 45 Cents voor zegelregt en 1 Exemplaar der Courant.

Bij deze Courant behoort een

BIJBLAD.

Adressen van Antwoord.

In beide Kamers is de discussie over het adres van antwoord op de troonrede zeer kort geweest. Het verschijnsel laat zich verklaren uit de omstandigheid, dat de concept-adressen niet veel anders behelsden dan een weerklank, een terugslag op de troonrede en uit de weinige geneigdheid die bij de Vertegenwoordiging bleek te bestaan tot het voeren van de spiegelgevechten, waartoe vroeger de adressen van antwoord wel aanleiding gaven. Wij verheugen ons over deze handelwijze der Vertegenwoordiging, met name der Tweede Kamer; de omvang der gedachtenwisseling in de Eerste Kamer is altijd uit den aard der zaak geringer. De Tweede Kamer heeft gevoeld, dat zij door het voeren van lange beschouwingen en discussies slechts een kostbaren tijd zou hebben verspild. Sints de laatstvoorgaande bijeenkomst der Kamer hebben zich in den toestand en de betrekkingen van ons vaderland geene wijzigingen van aanmerkelijk belang opgedaan; de plannen der Regering betreffende de gewigtigste punten die de aandacht der Vertegenwoordiging zullen bezig houden, zijn bekend. Buitendien, bij het uitgebreide gebruik, dat de Tweede Kamer van het regt tot interpellatie maakt, verliezen de beraadslagingen over het adres van antwoord veel van haar gewigt; terwijl, gezwegen van de interpellaties, de algemeene beschouwingen naar aanleiding der Begrootingswetten, een veel geschikter gelegenheid aanbieden tot het in revue nemen van den geheelen toestand, zoo in het algemeene als in de détails, voorzoover dat elk jaar op nieuw nuttig en wenschelijk wordt geoordeeld.

Het gewigtigste punt dat in de Eerste Kamer, al was het dan ook slechts ter loops, werd aangeroerd, betrof de koloniën. Nevens de verklaring van de bereidwilligheid der Kamer tot het brengen der gevorderde offers, wenschte de Heer *Fransen van de Putte* de hoop uit te drukken, dat de moed en de vaderlandsliefde onzer landgenooten in Indië steun mogten vinden in een krachtig, waakzaam bestuur. Aan het denkbeeld werd geen gevolg gegeven, nadat men van de eene zijde er op gewezen had, dat het bespreken van teedere quaesties als deze beter en meer eigenaardig bij de behandeling der begrooting plaats kon vinden; — de Minister van Koloniën van zijnen kant gewezen had op de ernstige voornemens tot handhaving en versterking van het gezag in Indië, bij de Regering aanwezig; — en de Heer *van Dam van Isselt* aan zijne ambtgenooten had medegedeeld 1.° dat er bestaat eene koloniale oppositie; 2.° dat de bedoelingen dier oppositie niet eerlijk zijn. Maar neen, wij vergissen ons: nog één spreker mengde zich in het debat: het was de Heer *Huydecoper van Maarsseveen*. Sprekers rede, die naar behooren met het klassieke „Mijnheer de Voorzitter" aanving, bewoog zich op het uitgestrekte gebied der conjecturen. Men verbeelde zich: in het concept-adres § 9 stond gedrukt *des te dringerder;* de geachte Utrechtsche afgevaardigde waagde de gissing, dat men daarvoor zou moeten lezen *des te dringender*. Ziedaar de belangrijke „opmerking," die dien heer aanleiding gaf om het woord te vragen en te voeren. Nuchter, practisch, schitterend door haar eenvoud staat daar die rede van den Heer *Huydecoper,* te midden van al de onvruchtbare en zwevende beschouwingen over het land en zijn koloniën gevoerd. Wij zullen dit parlementair advies in eere houden; wij zullen, daarop wijzende, de lieden doen verstommen, die durven beweren dat de Vertegenwoordiging haar tijd soms wel . . . . . . verknoeit.

De afschaffing der slavernij in de West-Indische koloniën verdient nu, volgens de Eerste Kamer, levendige belangstelling, in plaats van *de meest* levendige, die aan dit onderwerp volgens het concept-adres werd toegezegd. De verzachting in de uitdrukking wordt naar onze overtuiging geregtvaardigd vooreerst door de aanwezigheid van een zeer groot aantal onderwerpen, die van de Kamer eene althans niet minder levendige belangstelling verdienen te ondervinden; en vervolgens door de onbekendheid, waarin de Kamer tot nu toe omtrent het nieuwe afschaffings-ontwerp der Regering verkeert.

In de Tweede Kamer gaf slechts ééne paragraaph van het ontworpen adres van antwoord tot eenige discussie aanleiding. Het was de vierde, handelende over den toestand van 's lands financiën en over de groote openbare werken die men tot stand wil brengen, enz. Door den Heer *van Voorthuysen* werd eene gedachtenwisseling geprovoceerd met de commissie die het adres had gesteld. Uit de verklaring door den Heer *Wintgens* namens die commissie afgelegd, blijkt dat hare bedoelingen (en dus na de aanneming ook die der Kamer) betreffende voorgenomen wijzigingen in het belastingstelsel volkomen homogeen zijn met de in de Troonrede op dat punt ontwikkelde meening: groote voorzigtigheid zal volgens de Kamer noodig zijn bij wijziging van het bestaande belastingstelsel, voorzooverre daaruit eene vermindering der gewone inkomsten van den Staat zou voortvloeijen. — De Heer *van Hall* verheugde zich over de omstandigheid, dat niet alle paragraaphen der Troonrede afzonderlijk waren beantwoord, en dat inzonderheid die, waarin de opbrengst van 's lands gewone middelen als voldoende werd geschetst, onbeantwoord was gebleven: volgens den Heer *van Hall* was die opbrengst *niet* voldoende. Dat is een zuivere statistische quaestie, wier behandeling bij een adres van antwoord minder thuis schijnt te behooren en dan ook geen verder gevolg had. Maar wij voor ons gelooven wel, dat de cijfers de Troonrede in staat konden stellen, van de opbrengst der gewone middelen met een zoo kalme uitdrukking als *voldoende* is, te gewagen.

En nu zijn dus de formaliteiten, aan de opening en de eerste bijeenkomsten der Vertegenwoordiging verbonden, weer afgeloopen, en kan de Tweede Kamer zich zetten tot het onderzoeken der talrijke en gewigtige wetsontwerpen, door de Regering bij haar ingediend. Het aangevangen Zittingjaar zal vruchtbaar kunnen zijn onder twee voorwaarden: dat er gemeen overleg en goede verstandhouding besta tusschen de Regering en de Vertegenwoordiging; — en dat de Tweede Kamer ijver betoone in het onderzoek en de behandeling der verschillende ontwerpen, en bijv. niet, zooals in het vorige Zittingjaar, in Julij of Augustus het Voorloopig Verslag resumeere van een onderzoek, dat reeds in November in de afdeelingen heeft plaats gehad. Maar het eerste: de aard der verstandhouding tusschen Ministerie en Tweede Kamer, is het voornaamste. Menigvuldig en gewigtig zullen de gelegenheden zijn, waarbij die verstandhouding ter toetse zal worden gebragt. Mogt uit den smeltkroes der beproeving de betrekking tusschen Regering en Vertegenwoordiging open en hartelijk te voorschijn komen, wij zouden ons daarover levendig verheugen, want 's Lands belangen zouden daardoor ten zeerste worden gebaat.

BUITENLAND.

LONDEN den 28 September.

De Great Eastern komt den 12 october te Holyhead, en, nadat het Hof den 15 dier maand Glasgow zal verlaten hebben, dienzelfden avond te Penrhyn Castle, het landgoed van den kolonel Douglas Pennant, aangekomen zal zijn en des zondags de godsdienstoefening in de hoofdkerk te Bangor zal hebben bijgewoond, legt H. M. maandag den 17 october een bezoek aan boord van het reuzenschip af.

De aanzienlijke herstellingen en de verbeteringen tot meerdere beveiliging voor ongelukken in de toekomst, welke de Great Eastern vereischt, zullen het wel onmogelijk maken dat het schip vóór het einde der maand october zee kan bouwen. Tot genoemd doel zal een groot gedeelte van het ijzerwerk geheel vernieuwd moeten worden, hetwelk veel tijd vereischt, terwijl de directeuren bovendien de medewerking van het bureau van koophandel hebben ingeroepen, om al zoodanige inlichtingen te verstrekken als de veiligheid van schip en bemanning zou kunnen vorderen.

— Laatstleden zondag overleed de burggraaf St. Vincent, een der drie oudste leden van het Hoogerhuis, op zijn landgoed Medford Hall in Staffordshire, na den hoogen ouderdom van bijna 93 jaren bereikt te hebben.

— Sir G. Grey, de door het Tory-ministerie teruggeroepen Gouverneur der Kaapkolonie, behoort met zijne gemalin onder de passagiers die aan boord der poststoomboot Celt van daar in Engeland gearriveerd zijn. Met diezelfde stoomboot is een verzoekschrift van ruim tweeduizend kolonisten ontvangen, die zijne herstelling als Gouverneur wenschen.

— Gisteren morgen had te Birmingham een verschrikkelijk ongeluk plaats. In de werkplaats der heeren Pursall J. Philips, fabriekanten van percussiedopjes, waar een buitengewoon groot aantal menschen met de volvoering van eene belangrijke order voor de Turksche Regering bezig was, ontstond, door onbekende oorzaken, eene hevige ontploffing, die het geheele achterste gedeelte van het gebouw vernielde en de belendende panden zwaar beschadigde. Zoo vreeselijk was de uitbarsting, dat eenige stukken der muren en van het dak een groot eind ver werden weggeslingerd. Groot was de angst der betrekkingen van degenen die in het gebouw werkzaam en meerendeels vrouwen en meisjes waren. 17 daarvan werden levend van onder het puin weggehaald en naar het hospitaal vervoerd, hetwelk door acht hunner, die slechts ligt gekwetst waren, spoedig verlaten kon worden, terwijl eene andere weldra bezweek en de overigen in zorgelijken toestand verkeeren. Bovendien waren des avonds 20 lijken van onder het puin weggehaald, meestal zoo deerlijk misvormd, dat zij moeijelijk te herkennen waren. Men vreest dat nog verscheiden andere daar bedolven liggen.

— In de nabijheid van Carlisle staat een appelboom, die veertien dagen geleden afgeplukt werd en een rijken oogst opleverde, nu op nieuw in vollen bloei.

— De Manchester Guardian, een blad dat, zoo als bekend is, gewoonlijk zeer juist is onderrigt omtrent de politiek van het tegenwoordige Kabinet, bevat de navolgende correspondentie uit de hoofdstad:

„Ik geloof niet dat er eene schaduw van echtheid is in eene van de uitleggingen omtrent de door Lodewijk Napoleon en Frans Jozef overeengekomen oplossing der Italiaansche questie. Ik weet alleen dat niet één van onze best ingelichte Staatslieden, wier meening ik in de gelegenheid was te leeren kennen, eenigzins wanhoopt aan de definitive aanhechting der Hertogdommen bij Piémont. Integendeel geloof ik, dat onze Minister van buitenlandsche zaken, — daarin geheel eenstemmig handelende met den eersten Minister en het Kabinet, — ten allen tijde rondborstig zijne meening heeft uitgesproken ten gunste van die oplossing der moeijelijkheid, welke door het instinct der Italiaansche bevolkingen wordt ingegeven, en dat hij volkomen bereid is deze oplossing te ondersteunen in het Congres dat, zoo als ik nog steeds geloof, alleen de questie zal hebben uit te maken. Ik geloof dat het persoonlijk gevoelen van lord Palmerston is dat de Italianen hunne zaak moeten winnen, wanneer zij slechts geduld hebben om te wachten en verstandig genoeg zijn om eene waarlijk standvastige houding te bewaren tegenover Frankrijk aan de eene en Oostenrijk aan de andere zijde."

— Volgens den New-York Examiner zou de beruchte koorddanser Blondin, bij een van zijne togten over de Niagara van het koord zijn gevallen en jammerlijk in den stroom zijn omgekomen. Bij zooveel tegenstrijdigs als reeds omtrent Blondin is geschreven verdient dit nog geenszins onvoorwaardelijk geloof.

PARIJS den 28 September.
(Particuliere Correspondentie.)

De Moniteur bevat heden eene nota, waarin de Regering elk plan verloochent om de vestiging eener Napoleontische dynastie in Italië te begunstigen, en waarin zij zegt dat dit plan in strijd zou zijn met de woorden en handelingen des Keizers. Deze verklaring komt overeen met hetgeen ik u reeds heb gezegd ten aanzien van de *bekende* bedoelingen des Keizers, maar zij openbaart niets van zijne *geheime* bedoelingen. Velen gelooven dat de Keizer deze officiële verklaring alleen heeft afgelegd op aandringen van Engeland. Wat de questie van het Congres betreft, zij blijft nog altijd even duister en vol tegenstrijdigheden. Lord Palmerston heeft door zijn begunstigd orgaan, de Manchester Guardian, doen verklaren, dat men hoopt op het tot stand komen der aanhechting; de Fransche Regering van hare zijde neemt den schijn aan van haar gedrag geheel te zullen regelen naar de uitspraak en het goedvinden der andere Mogendheden.

De telegraaf brengt ons heden het berigt dat de Paus in het Consistorie, den 26 dezer gehouden, de handelingen der vergadering en van het bewind van Bologna van onwaarde verklaard en herinnerd heeft aan de straffen door de Kanonieke wetten uitgesproken tegen hen die het gezag des H. Vaders aanranden. De Kanonieke wetten (les Saints Canons, zoo als le Pays ze heden avond noemt) zijn de eigenlijke grondwet der Katholieke Kerk, maar niet de grondwet van de wereldlijke regering des Pausen; men begrijpt niet hoe op eene politieke handeling geestelijke straffen kunnen worden toegepast. De Kanonieke wetten kunnen alleen hem met straf dreigen die het Christelijk dogma schendt; maar het Christelijk dogma is iets anders als het wereldlijk gezag van den Paus. Niets is natuurlijker dan dat de Paus de hoop te kennen geeft dat de Romagna onder zijne gehoorzaamheid zal terugkeeren; — een Vorst mag altijd hopen op de onderwerping zijner in opstand gekomen onderdanen. Maar de Paus, of liever zijne ministers, rekenen vrij wat meer op het leger dat zij te Ancona verzamelen dan op de zachte middelen der overtuiging.

Le Pays, geredigeerd door den heer G. de Cassagnac, heeft zich tot kampvechter der Regering opgeworpen tegen de vrijheid der drukpers; de heer A. Peyrat, die het veld niet ruimt, antwoordt in la Presse logisch en krachtig.

Le Pays had verklaard dat de pers niet aan zich zelf kon worden overgelaten, „zonder onvermijdelijk het oproer, den ondergang der instellingen en de omverwerping van den Staat te weeg te brengen." De heer Peyrat antwoordt: „Hij (de heer de Cassagnac) leidt er uit af dat de dagbladen, met goedvinden der Regering, alleen onderwerpen moeten behandelen, die voor discussie vatbaar zijn. Dat klinkt plegtig maar niet zeer duidelijk. Welke zijn die onderwerpen? Waarom meent le Pays, terwijl de Minister van binnenlandsche zaken verklaart dat de Regering voor geen enkelen aanval bevreesd is, dat de pers, aan zich zelf overgelaten, den ondergang der instellingen zou te weeg brengen? Het komt ons voor dat eene nadere uitlegging op deze beide punten niet overbodig zou geweest zijn. Maar le Pays heeft — even als die voorname personaadje, die aan elken twist een einde maakt met de woorden: ik geef u mijn woord van eer dat ik gelijk heb — gemeend dat het genoeg was om zijn gevoelen te kennen te geven. Wij hebben voor de meening van een schrijver, die tegelijk directeur is van le Pays en lid van een der groote Staatsligchamen, al den eerbied dien zij verdient; wij gelooven echter dat eenige goede redenen niets zouden hebben weggenomen van het gewigt zijner autoriteit, noch van de waardigheid zijns karakters."

Het antwoord moge wat scherp zijn, maar het is verdiend. Men begrijpt niet hoe een journalist-afgevaardigde zelf het gebouw kan afbreken waarin hij woont.

Prins Napoleon wordt tegen morgen uit Zwitserland alhier terug verwacht.

Men heeft te Lorient het oorlogschip van den tweeden rang, la Couronne, voltooid. La Couronne is een van de vier schepen, die binnen het jaar moeten zijn afgebouwd.

Te Brest zijn door den zeeprefect de noodige maatregelen genomen om 8 a 10.000 man linietroepen te huisvesten die het expeditiekorps naar China zullen uitmaken. In de werkplaatsen der haven wordt zelfs op zon- en feestdagen doorgewerkt.

— Men verneemt uit Biarritz dat de Keizerin jl. zaturdag met de Mouette een vrij langdurig zeetogtje heeft gemaakt, terwijl de Keizer dienzelfden dag zich alleen met zijn rijtuig naar Baijonne heeft begeven, om de aldaar aangebragte verbeteringen en verfraaijingen der stad in oogenschouw te nemen.

— De stad Parijs heeft den grond en de gebouwen van het Théatre Lyrique voor de som van 1,400.000 fr. aangekocht. De overdragt geschiedt eerst in de maand maart.

— De hoofdcommissaris van politie te Orleans heeft zich ll. dingsdag, ingevolge een mandaat van den regter van instructie, belast met het voorloopig onderzoek in de bekende zaak van kinderroof, in de woning van Leonie Chéreau en hare moeder begeven en aldaar eene naauwkeurige huiszoeking ingesteld. Als een gevolg daarvan is door den heer Juhel een groot pak linnen, brieven en papieren naar Parijs verzonden. Gemelde woning, met een tuin voor en achter het huis, is met zekeren smaak gemeubeld en alles doet veronderstellen dat, zoo de beschuldigden al niet rijk waren, zij toch zeer goed en comfortable konden leven.

— L'Univers bevat eene particuliere correspondentie uit Canton, waarin de reeds door ons medegedeelde Chinesche berigten worden bevestigd en tevens eenige bijzonderheden omtrent de Fransch-Spaansche expeditie in Cochin-China worden gemeld. Die expeditie is voor het oogenblik afgeloopen: in den treurigen toestand waarin het expeditie-korps door ziekte als anderzins verkeerde en bij het weinige vooruitzigt op spoedige versterking uit Frankrijk, had men gretig de gelegenheid aangegrepen om over den vrede te onderhandelen. Het bleek echter alras dat die onderhandelingen van de zijde der Cochin Chinezen met weinig goede trouw werden gevoerd, daar de Koning van Annam geduchte versterkingen in den omtrek der Fransche linie deed oprigten, een nieuw edict van vervolging tegen de Christenen uitvaardigde, enz. De onderhandelingen werden dus afgebroken, het eskader zal Touranne verlaten en misschien een klein garnizoen achterlaten en naar China vertrekken. Men vertrouwt evenwel dat de expeditie later hervat zal worden en dan met genoegzame kracht om tot de hoofdstad Hué te kunnen doordringen.

— Volgens eene particuliere correspondentie uit Manilla, in le Pays voorkomende, zou het buiten twijfel zijn dat de heer Ward, gezant van Noord-Amerika in China, zich te Pekin bevindt, werwaarts hij, na een aantal formaliteiten, van Ning-ha-fu zou zijn overgebragt in eene draagkoets, die zeer ruim en zeer gemakkelijk was, maar met opzet zoo was ingerigt dat zij, die er zich in bevonden, hoegenaamd niets te zien kregen van de plaatsen en het land waardoor zij heentrokken.

— De leening van tien millioen voor de hertogdommen Parma en Modena is volgeteekend, deels te Modena en voor het overige door bankiers te Milaan. Nagenoeg al de bankiers te Turijn hebben ingeschreven; de rente is 5 per cent tegen den prijs van uitgifte a 83 per cent, met genot van interessen te rekenen van 1 october af.

— Het dagblad van Trieste heeft de volgende berigten uit Palermo ontvangen, die echter reeds van het laatst van augustus heugen: „Nadat de chef der politie hier was uitgefloten, zijn er arrestatiën bij honderden gedaan. Al degenen die van liberalismus verdacht werden, al de voormalige bannelingen, allen die een persoonlijken vijand onder het talrijk politiepersoneel hadden, zijn in hechtenis genomen. Ieder die vijanden heeft (en wie heeft ze niet?) is er aan blootgesteld in staat van verdenking of arrestatie gesteld te worden. Wanneer drie personen te zamen zijn duchten zij altijd dat één van hen een spion of een verrader is.

„Een der aanzienlijkste en tevens der meest onschadelijke personen die laatstelijk in hechtenis genomen zijn is de graaf G. di Verdura. Men heeft al de leden van de club der edelen gearresteerd, die hun casino geïllumineerd hadden toen zij den uitslag van den slag bij Solferino vernamen. Somtijds verloopen er acht dagen zonder dat men zelfs uit Napels berigten ontvangt. Den 30 augustus zijn eenige in hechtenis genomen personen op vrije voeten gesteld."

KEULEN den 28 September.

De Russische Rijkskanselier, graaf von Nesselrode, kwam maandag avond op zijne terugreis uit Dresden naar Petersburg te Berlijn aan en reed gisteren met den Russischen gezant, baron von Budberg, naar

Potsdam, om berigt wegens den toestand des Konings n te winnen.

— Het bevestigt zich maar al te zeer dat bij de nstuimige tooneelen te Breslau twee menschen door le militairen gedood en verscheiden anderen gekwetst ijn. Ofschoon de buitensporigheden der volksmenigte. n vooral het inwerpen der glazen bij den eersten urgemeester Ellwanger billijk worden afgekeurd, meent nen echter dat die magistraatspersoon de ongeregeldeden had kunnen voorkomen, door het standbeeld an Blucher en zijne eigene daar nabij staande woning iet onverlicht te laten.

— Terwijl overal in Duitschland toebereidselen tot iering van het Schillersfeest gemaakt worden, vereemt men dat dit ook in Zwitserland het geval is. Een feest-committé uit de letterkundige vereeniging e Bern heeft eene oproeping aan de vereerders van chiller doen uitgaan, om het geboortefeest des mans e vieren die aan de geboorte van Zwitserland zijn wanenzang zoo heerlijk gewijd heeft. Alle predikers n kunstenaars des Lands worden tot medewerking uitgenoodigd.

BRUSSEL den 29 September.

Nadat de Minister van oorlog, in antwoord op eene nterpellatie van den heer Ansiau, in de gisteren geouden zitting der Kamer van Volksvertegenwoordigers, e voorkeur der Regering had verdedigd van de anbesteding *en bloc* van de uitbreiding der Antverpsche vestingwerken. boven eene aanbesteding bij edeelten. heeft de Kamer het gewijzigde wetsontwerp egelende de enquête in zake van de jongste veriezingen te Leuven met 49 tegen 34 stemmen aangenomen.

De commissie van enquête is nu zamengesteld uit e heeren E. Vandenpeereboom, Defré. Coomans. an Overloop en Orts als leden en de heeren Copieters 't Wallant. de Gottal, Notelteirs, Verwilghen n Hymans als plaatsvervangende leden.

Daarna is de Kamer voor onbepaalden tijd gescheiden.

Per Telegraaf.

LONDEN den 29 September.

Lord John Russell heeft de deputatie, die hem et eereburgerschap van Aberdeen kwam aanbieden, ntvangen. en in zijne bij die gelegenheid uitgesprokene ede o. a. verzekerd dat Engeland zich niet zou doen ertegenwoordigen op een Congres, waarbij reeds ooraf aan de Italianen het regt werd ontzegd om elf over hunne toekomst te beschikken.

Lord Russell gaf echter tevens te kennen dat hij ast geloofde dat Oostenrijk en Frankrijk hunne enschen niet door eene gewapende interventie zouden ndersteunen.

Tweede depêche.

De minister Wilson heeft op een gehouden banket n grooten lof over de Engelsch-Fransche alliantie uitgewijd.

De Morning Post geeft de Hertogdommen den aad voor hunne veiligheid te waken. door het vereerderen van hunne troepen, dewijl de Pauselijke rijgsmagt denkelijk met het doel op eene verrassing ersterkt wordt.

PARIJS den 29 September.

De terugkomst des Keizers te Parijs is uitgesteld.

Van acht bisschoppen in Algerië wordt eene krachige circulaire tot handhaving van het wereldlijk ezag van den Paus te gemoet gezien.

De Patrie wederspreekt het gerucht wegens een pstand in de Abruzzen. Napelsche troepen zijn lleen naar de grenzen gezonden, omdat eene botsing usschen de Pauselijke troepen en die der Legatien oorzien werd.

Tot de expeditie naar China is niet stellig besloten. Nadere tijdingen worden afgewacht.

Slotkoers 3 pct. 69.10.

TURIJN den 29 September.

De dagbladen bevatten eene circulaire van den naire van Turijn, aan al de maires van Piemont en e vereenigde provincien en aan de Sardinische Consuls in het buitenland; in welke wordt aangedrongen p het nemen van maatregelen tot bijeenbrenging an gelden voor een monument ter eere van Frankrijk.

Men spreekt van eene officiële mededeeling van ardinië aan de Kabinetten der groote Mogendheden, etrekkelijk de questie van Midden-Italië.

Uit Bologna wordt van den 28sten het volgende emeld: „Eenige dagbladen hebben gesproken van ewelddadigheden, welke door eenige soldaten uit e Romagna in een klooster te Verruchi zouden zijn epleegd. De Monitore di Bologna deelt thans echter en brief der abdis van dat klooster mede, waarbij j verklaart. nog nooit een zoodanig soldaat gezien hebben. De brief der abdis is gelegaliseerd."

MARSEILLE den 28 September.

Er hebben talrijke bevrachtingen naar China plaats. n granen heerschte heden eene levendige beweging. De handelaars hebben 500,000 hectoliters op levering ekocht. Zwitserland, Napels en Afrika hebben hier anzienlijke aankoopen van granen en meel gedaan.

Berigten uit Konstantinopel van 21 dezer zeggen at de zamenzwering tegen den Sultan reeds sedert es maanden bestond en door den minister van oorog Riza pacha is ontdekt, die. zooals men weet, e hervormingen en de doorgraving der landengte an Suez gunstig is. Die minister heeft al de troeen geconsigneerd, welke tot handelen bereid staan.

BERN den 28 September.

Heden is te Zurich eene conferentie tusschen de ransche en Sardinische en tusschen de Fransche en Oostenrijksche gevolmagtigden gehouden.

ZURICH den 28 September.

Prins Napoleon is, laatst van Glaris, heden hier angekomen en heeft zijn intrek in het hôtel Bauer enomen.

LONDEN den 29 September.

KOFFIJ vast. — THEE stil. — RIJST met weinig omang. — SUIKER gedrukt. — IJZER 51/3. — HENNEP. et. Rein £ 27, Riga Rein £ 28. 4/. — TALK. In loco 8/, op levering 58/3. — Ter VEEMARKT waren heden 230 Runderen, 207 Kalveren, 5320 Schapen en 220 Varens; prijzen als voren.

LIVERPOOL den 29 September.

KATOEN. Heden zijn 10,000 b. afgedaan tot 1/16 d. ger prijzen dan ll. vrijdag.

ANTWERPEN den 29 September.

KOFFIJ prijshoudend. — SUIKER flaauw. — GRANEN. arwe als voren. Rogge *f* 7½.

BERLIJN den 29 September.

ROGGE. Per Sept./Oct. 39, voorjaar 40¼. — OLIE r Sept./Oct. 10⁵/₁₂, voorjaar 11¹/₁₂.

PARIJS den 29 September.

Frankrijk 3 pc. 69.15. Crediet Mobilier 808. Spanje ¼ pc. 34⅜; dito Binnenl. 3 pc. 43⅞.

LONDEN den 29 September.

De 3 pc. Gecons. 95⅝. Spanje 1¾ pc. 34½. Porgal, 3 pc. 46¼ a ½. Mexico 3 pc. 23½. Peru igels. 73. Venezuela 4¼ pc. 28; dito Uitgest. 14¾ a ¼. Holland 4 pc. 102.

FRANKFORT den 29 September.

Metaliek 5 pc. 59½; dito Nationale 5 pc. 63⅛. Spanje ¼ pc. 33⅞; dito 3 pc. 43.

ANTWERPEN den 29 September.

Metall. 5 pc. 59¼; dito Nation. 5 pc. 63½.

WEENEN den 28 September.

Nationale Metalliek 5 pc. 79.20; Metalliek 5 pc. 73.50. Wissel Londen *f* 119.50.

BINNENLAND.

's GRAVENHAGE den 29 September.

Heden middag heeft Z. M. de Koning een groot diner gegeven, waaraan hebben deel genomen de Ministers en de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. De kapel van het regement grenadiers en jagers deed zich bij afwisseling hooren.

— Gisteren middag hebben de leden der commissie belast met het overbrengen van het adres van antwoord op de Troonrede. zich in het Hotel Paulez aan een diner vereenigd.

— Gisteren is de Hooge Raad der Nederlanden vergaderd geweest, tot het opmaken van eene lijst van zes kandidaten voor de vacature van raadsheer in dat collegie, ontstaan door het overlijden van den raadsheer Modderman.

— In de volgende week zal door de commissie van statistiek eene vergadering worden gehouden, waarin, naar men verneemt, het aantal der te benoemen ambtenaren zal worden bepaald.

— De compagnien artillerie, in de vlakte van Waalsdorp gekampeerd geweest, zijn heden morgen naar hunne respectieve garnizoenen teruggekeerd, als: de 8ste en 10de compagnie van het 2de regement vesting-artillerie, naar Dordrecht en Vlissingen; de 5de en 9de comp., alsmede de jongelingen van het 3de regement vesting-artillerie, van den 1 dezer aldaar gekampeerd geweest en de 3de serie der vestingen hebbende uitgemaakt, naar Nijmegen. Een detachement van het 1ste regement van gemeld wapen uit Delft zal de legerplaats verder opruimen en de munitien naar gemelde plaats vervoeren. De majoor Launspach, van het 3de regement vesting-artillerie, kommandant van gemeld kamp, zoomede zijn adjudant, de kapitein H. F. van Lith de Jeude, van het 1ste regement vesting-artillerie, zullen zich eenige dagen later naar hunne standplaatsen, 's Hertogenbosch en Amsterdam, begeven.

— In het Hôtel de l'Europe alhier zijn afgestapt de graaf Taverné, eerste secretaris bij het Fransche gezantschap alhier, en de heer M. D. Mangles, lid van het Engelsch Lagerhuis.

ROTTERDAM den 29 September.

Gemeenteraad van Rotterdam.

ZITTING VAN DONDERDAG 29 SEPTEMBER.

(Zie het begin van het verslag dezer zitting in het bij deze Courant behoorend *BIJBLAD*.)

14⁰, een adres van een spekslager in de Weste Wagenstraat, houdende beklag dat hem door Burgemeester en Wethouders niet vergund is eene slagtplaats te vestigen in een daartoe zijns inziens geschikt lokaal in de Schavensteeg. — Volgens de bestaande verordeningen, waarbij eene beslissing in deze aan Burgemeester en Wethouders is opgedragen, aan deze ter afdoening gerenvoijeerd.

15⁰, een verzoek van zoogenaamde wagenaars, om een nieuw uitstel te erlangen voor de verbreeding van de wielen der wagens. — Afgewezen.

16⁰, een adres van melkverkoopers te dezer stede, in hetwelk in het breede het gevaarlijke werd ontwikkeld van gemuilbande honden voor wagens te spannen, gelijk de verordening voorschrijft. — Gesteld in handen der commissie voor strafverordeningen tot het uitbrengen van een prae-advies.

En 17⁰, een verzoek van schipper Hopman, varende in het Amsterdamsche binnenveer, strekkende om het varen in ééne beurs te doen eindigen. daar hij zich eene groote ijzeren schuit heeft aangeschaft, welke meer goederen kan laden dan de andere schuiten, waarvan de voordeelen bij het voortduren van den bestaanden stand van zaken ook door de andere schippers genoten zouden worden. — De Voorzitter zeide, dat hij de opheffing van het beurtverdrag met Amsterdam zooveel mogelijk zou bespoedigen, b welke opheffing de bezwaren van schipper Hopman van zelf zouden vervallen.

Na de mededeeling der ingekomen stukken kwam in behandeling het adres van den heer E. L. Jacobson Az., houdende verzoek om benoemd te worden tot makelaar in koffij, thee en kruidenierswaren. Met 32 stemmen werd de heer Jacobson tot makelaar benoemd, terwijl 3 blanco-biljetten ingeleverd waren.

Daarna was aan de orde de voortzetting der beraadslagingen over de concept-verordening. regelende het bedrag en de grondslagen eener plaatselijke directe belasting, en kwam alsnu in behandeling de heden door de commissie van finantien ingezonden gewijzigde concept-verordening.

Art. 1 daarvan luidt dus: „Te beginnen met den 1 januarij 1860 wordt jaarlijks in deze gemeente eene plaatselijke directe belasting geheven, tot een bedrag van hoogstens *f* 400,000."

De heer *Hubrecht* vroeg, na gewezen te hebben op de wijzigingen welke het artikel ondergaan had, of nu zedelijke ligchamen en regtspersonen, welke Rijks personele belasting betalen, ook in deze belasting deelen zullen. — De heer *de Bruyn* antwoordde, dat zulks niet in de bedoeling der commissie lag, aangezien de commissie het er voor hield dat zulks in strijd zou zijn met de gemeentewet; echter zouden de personen welke in dienst der zedelijke ligchamen staan worden getroffen. — De heer *Hubrecht* bleef van gevoelen, dat ook de zedelijke ligchamen en regtspersonen in de belasting moesten betalen; vooreerst voorzag hij vele moeijelijkheden wanneer men zich niet zoo na mogelijk aan de Rijksbelasting hield, en ten tweede zou de gemeentekas zeer worden gebaat wanneer ook de zedelijke ligchamen betaalden. voor welke zoodanige betaling in den regel nog gemakkelijker valt dan voor particulieren. — De heer *Hoffmann* was geheel een tegenovergesteld gevoelen toegedaan; met genoegen had hij de wijziging gezien; alleen wilde hij vragen, of er ook bezwaar zou bestaan in art. 1 het woord *inwoners* weder op te nemen. — De heer *van Rijckevorsel* zou, ofschoon hij de basis der belasting afkeurde, thans medewerken om de belasting zoo goed mogelijk te maken; hij zou geene amendementen voordragen, maar nu en dan zijne aanmerkingen mededeelen, het aan de commissie overlatende of zij naar aanleiding daarvan wijzigingen in de verordening wilde brengen. Hij kon het den heer Hubrecht niet toegeven, dat men ook de fouten welke de Rijksbelasting aankleven nu moet overnemen; eene verbetering dier fouten oordeelde hij veel beter. — De heer *Pincoffs* wilde de belasting productiever maken door hen meer te doen betalen welke te weinig hebben betaald, maar niet door het door den heer Hubrecht aangeprezene middel. — De heeren *van der Hoop* en *de Bruyn* verklaarden zich tegen de opneming van het woord *inwoners*, daar art. 3 voldoende aanwees door wie de belasting moet worden betaald. — De heer *Hubrecht* verklaarde ook de belasting zoo goed mogelijk te willen maken, en nu achtte hij het in het belang der gemeentekas, dat inrigtingen als de Diergaarde, de Yachtclub enz. in de belasting zouden betalen; daarin was tevens een blijk gelegen dat men den druk der belastingen voor de burgerij zooveel mogelijk wilde verligten. — De heer *van Rijckevorsel* merkte hierop aan, dat hij geene vrijstelling bedoeld had van de Diergaarde, de Yachtclub enz., maar van instellingen van weldadigheid. — De heer de *Bruyn* meende dat art. 243 der gemeentewet ook zag op de instellingen welke niet van liefdadigen aard zijn. Zijns oordeels moest de Diergaarde niet betalen als zedelijk ligchaam, maar wel als societeit. — De heer *Hubrecht* merkte op, dat instellingen van liefdadigheid ook van de Rijks personele belasting zijn vrijgesteld en dus van zelve ook niet in deze belasting dragen zullen. Maar volgens het gevoelen der commissie van finantiën zal de Diergaarde vrij zijn en zal alleen de persoon die daar woont voor zich betalen. — Na nog eenige gedachtenwisseling werd art. 1 met algemeene stemmen aangenomen.

Nu kwam art. 2 in behandeling en wel § 1, dus luidende:

„Deze belasting wordt geheven naar de volgende grondslagen:

A. § 1. Het vereenigd cijfer der aanslagen, in hoofdsom, der vier eerste grondslagen van de Rijksbelasting op het personeel, waarnaar de belastingschuldige op 1 januarij van het loopende dienstjaar, naar de percelen, welke door hem, zoo in als buiten de gemeente, worden bewoond of gebruikt, op de Rijks kohieren voor het volle jaar is aangeslagen. verhoogd met twintig ten honderd, vermenigvuldigd:

Van	*f*	10.—	tot	*f*	30.—	met	34
boven	„	30.—	„	„	50.—	„	35
„	„	50.—	„	„	70.—	„	36
„	„	70.—	„	„	90.—	„	37
„	„	90.—	„	„	110.—	„	38
„	„	110.—	„	„	140.—	„	39
„	„	140.—	„	„	170.—	„	40
„	„	170.—	„	„	200.—	„	41
„	„	200.—	„	„	250.—	„	42
„	„	250.—	„	„	300.—	„	43
„	„	300.—	„	„	400.—	„	44
„	„	400.—	„	„	500.—	„	45
„	„	500.—	„	„	600.—	„	46
„	„	600.—	„	„	700.—	„	47
„	„	700.—	en hooger			„	48

Gedeelten van een gulden komen bij de vermenigvuldiging der aanslagen niet in aanmerking."

De heer *Hubrecht* vroeg, om welke reden men den aanslag op 1 januarij tot maatstaf had genomen en hoe men het gebruik van percelen buiten de gemeente zou controleren. — De heer *de Bruyn* antwoordde, dat men den 1 januarij had genomen, omdat alle stads-belastingen van 1 januarij tot 31 december loopen en ook omdat de Rijks-kohieren op dien datum beter te consulteren zijn. Wat de bedoelde controle betrof. daaromtrent waren bepalingen opgenomen in de concept-verordening op de invordering der belasting. — De heer *Hoffmann* maakte eenige aanmerkingen op de redactie, waarop de heer *de Bruyn* antwoordde. — De heer *Bichon van IJsselmonde* verklaarde zich tegen het artikel, omdat al de grondslagen der personele belasting daarin waren opgenomen. — De heer *van Rijckevorsel* was van gevoelen, dat de maatstaf van berekening zeer drukkende was voor de lagere klassen en ook wel eenigzins voor de hoogste klassen, waarom hij eene andere reeks aangaf. Hem was iemand bekend, die *f* 1200 verteerde en in de verteringsbelasting betaalde *f* 19.80, en deze zelfde persoon zou in de nieuwe belasting *f* 32.63 moeten betalen. Ook voor de hoogere klassen zou de verhooging aanzienlijk zijn; zoo betaalde iemand, die *f* 12.000 verteerde, *f* 310.15 in de verteringsbelasting en deze zou *f* 536 in de nieuwe belasting moeten dragen. Bragt de commissie derhalve geene wijziging in de reeksen, dan zou hij tegen het artikel moeten stemmen. — Deze door den heer *van Rijckevorsel* bijgebragte voorbeelden gaven tot wijdloopige discussie aanleiding, waarbij door de heeren *van der Hoop, de Bruyn* en *Pincoffs* aangevoerd werd, dat de door hen gemaakte berekeningen tot veel voordeeligere uitkomsten hadden geleid ten gunste der aanhangige voordragt, welke beweringen door den heer *de Bruyn* met cijfers werden gestaafd, terwijl de *Voorzitter* aanmerkte, dat men zocht naar een beteren maatstaf en een verhoogd cijfer voor de gemeentekas, welk laatste doel niet bereikt zou worden door het telkens maken van vergelijkingen. — De heer *de Bruijn* merkte ook nog op dat men in de verteringsbelasting nooit minder dan *f* 11 betaalde en in deze belasting dalen de aanslagen tot *f* 6.80 af, waarop de heer *van Rijckevorsel* weder liet volgen dat in deze belasting personen zullen betalen die in de verteringsbelasting niets betaalden. — De heer *Löhnis* opperde de vraag, of men het reeds eens was over de grondslagen der nieuwe belasting, daar hij er de voorkeur aan zou geven de twee eerste grondslagen der Rijksbelasting op het personeel tot grondslag te nemen, benevens de kadastrale huurwaarde. — De *Voorzitter* antwoordde hierop, van meening te zijn dat de grondslagen der belasting in de vorige zitting waren aangenomen toen men zich met het beginsel der belasting vereenigde. — De heer *Löhnis* dacht dat alleen was uitgemaakt dat de belasting op vaste grondslagen rusten zou, maar wanneer de Vergadering het met den Voorzitter eens was dan verviel zijne opmerking. — Ook de heer *Hoffmann* was van gevoelen dat dit punt was uitgemaakt; hij wilde echter den heer Löhnis nog antwoorden, dat de commissie de kadastrale huurwaarde niet tot grondslag genomen had, omdat men bevonden had dat die grondslag alles behalve billijk wezen zou.

Bij het vergevorderd uur werd de voortzetting der beraadslaging hierop bepaald op aanstaanden maandag, des avonds ten half zeven ure, en de zitting daarop gesloten.

Z. M. heeft den heer mr. J. Enschedé, auditeur militair te Haarlem, benoemd tot kommandeur van de orde der Eikenkroon.

Uit Zaandam gewordt ons heden avond het volgend berigt:

Was het feest der landbouw-tentoonstelling gisteren belangwekkend, niet minder was het dat van heden. Ofschoon ten negen ure bij den aanvang van den wedstrijd der zeil- en roeivereenigingen het weder niet zeer schoon was, helderde het echter spoedig op en werkte ook thans weder mede om de genoegens van den dag te verhoogen; er was dan ook eene groote menigte van belangstellende bezoekers op de been, welke zoowel den wedstrijd der zeil- en roeivereeniging als de volksvermaken bijwoonden.

De wedstrijd der zeil- en roeivereeniging heeft de volgende uitkomst opgeleverd:

N.⁰ 1. Vrachtschepen. Prijs (een zilveren tabaksdoos) door de Onderneming van S. Luite te Zaandam en premie (een zilveren sigarenkoker) door de Goede Hoop van C. Luite te Zaandam.

N.⁰ 2. Jagten, boeijers enz. Prijs (een met goud gemonteerd glas en lepel) door Elise van Bosch Reitz e Amsterdam en premie door Ortelius van A. Hendriks te Amsterdam.

N.⁰ 3. Jagten, boeijers enz. Prijs (een zilveren vischstel) door de Drie Gebroeders, van G. Schalk te Buiksloot en de premie (twee kristallen aschbakjes met zilver gemonteerd) door de Vijf Gezusters. van A. Engel te Zaandam.

N.⁰ 4. Zeilvaartuigen. Prijs (een zilveren gemonteerde wasdrager) door de Maria van T. Keyser te Zaandam en de premie (een zilveren gemonteerde brievendekker) door de Zeemeeuw van J. P. Outmans te Amsterdam.

N.⁰ 5. Gondels. Prijs (een zilveren inktkoker) door Eersteling, van W. L. van Voorst te Zaandam en premie (een zilveren vuurmaker) door Hermina, van A. L. van Voorst te Zaandam.

N.⁰ 6. Gondels. Prijs (een bierglas op zilveren voet) door Cigarenkistje van P. Dil te Oostzaan en premie (eene porte-monnaie met zilver gemonteerd) door de Kruiper, van G. Dil te Oostzaan.

N.⁰ 7. Visschers vaartuigen. Prijs (*f* 40) door de Catharina van S. de Waard te Marken; 1ste premie (*f* 15) door de Jonge Cornelis van D. de Waard te Marken en de 2de premie (*f* 10) door de Jonge Klaas van K. de Waard te Marken.

N.⁰ 8. Vier riems gieken, geroeid en gestuurd door heeren liefhebbers. Prijs (een portwijnkan met zilver gemonteerd, benevens de medaille der Hollandsche Maatschappij van landbouw) door het Jaagschuitje van de zeil- en roeivereeniging de Hoop te Amsterdam en de premie (een blaauw porceleinen kan met zilveren dop) door Prince Frederick van de zeil- en roeivereeniging de Maas te Rotterdam.

N.⁰ 9. Vier riems roeivaartuigen, geroeid en gestuurd door kweekelingen van het matrozen-instituut. Prijs (Russisch zilveren tabaksdoos voor ieder roeijer) door de Dordrecht en premie (Arabische tabaksdoos voor ieder roeijer) door de Aria.

N.⁰ 10. Alle soorten van roeischuitjes. Prijs (een zilver verguld horlogie) door de Jonge Pieter, van H. Lust te Oostzaan; 1ste premie (een sigarenkoker) door de Watersnip, van J. Dil te Zaandam, en 2de premie (een meerschuimde pijp) door de Zeemeeuw, van W. Wit te Oostzaan.

N.⁰ 11. Alle soorten van roeivaartuigen. Prijs (*f* 10) door de Jonge Pieter van E. de Boer te Oostzaan; 1ste premie (*f* 5) door de Watersnip van S. Lust te Oostzaan en de 2de premie (*f* 3) door de Zeemeeuw van C. de Boer te Oostzaan.

N.⁰ 12. Waterschoenen. De prijs (een zilveren Tién Champagne) door Venus en Mars van C. A. E. Jurjens te Amsterdam.

Ten tien ure werd de zaal der tentoonstelling weder geopend, terwijl ten 11 ure de opening der tentoonstelling van het vee plaats had. Het schoonste vee vereenigde zich daar en waarlijk was het een treffend schouwspel al deze schoone en forsche dieren vereenigd te zien. Ten elf ure arriveerden de verschillende vereenigingen van scherpschutters met de stoomboot Prins van Oranje. Zij werden begroet door het losbranden van het geschut en door de muziek der zeil- en roeivereeniging van de boot gehaald en in statigen optogt naar het stadhuis vergezeld, alwaar zij met eene hartelijke toespraak door den heer mr. H. J. Smit, burgemeester alhier, werden verwelkomd.

Nu deponeerden zij hunne vaandels en banieren aldaar en vertrokken naar het logement *de Drie Zwanen*, van waar zij zich verder naar het bestemde terrein begaven en met den wedstrijd een aanvang maakten, waarvan een volgend verslag de uitslag zal mededeelen.

De uitslag der beoordeeling van de voortbrengselen van en werktuigen voor den akkerbouw, ter mededinging naar de uitgeloofde prijzen ingezonden op de algemeene tentoonstelling der Holl. Maatschappij van landbouw, is de volgende:

Akkerbouw.

Voor roode winter tarwe, de 1ste prijs aan W. C. Velthuizen; 2de J. Roodenburg; 3de baron van Verschuer. — Voor witte winter tarwe, de 1ste prijs aan G. Buth Az.; 2de R. A. Berkenbosch; 3de R. Mantel; prijs van het bestuur, A. Schaap qq. — Voor winter rogge, de 1ste prijs aan J. van Brussel; 2de Koopmans Zocher & Co.; 3de W. C. Velthuizen. — Voor zomer rogge, de 1ste prijs aan P. H. Six. — Voor winter gerst, de 1ste prijs aan A. Slovis, 2de P. van de Poel; 3de A. Schaap qq. — Voor zomer gerst, de 1ste prijs aan J. H. van Foreest van der Palm. — Voor spelt, de 1ste prijs aan P. Vijverberg Az.; 2de P. A. Pijnacker Hordijk. — Voor haver, de 1ste prijs aan J. H. van Foreest van der Palm; 2de P. Avis Cz.; 3de baron van Verschuer. — Voor maïs, de 1ste prijs aan baron van Verschuer; 2de R. Kooyman Pz. — Voor groene of blaauwe erwten, de 1ste prijs aan D. Zaaijer; 2de jhr. J. Boreel; 3de D. Zaaijer. — Voor geele of witte erwten. de 1ste prijs aan D. Zaaijer; 2de R. Gorter; 3de jhr. mr. D. R. Gevers Deynoot. — Voor gewone of graauwe erwten, de 1ste prijs aan R. Mantel; 2de P. Schuurman; 3de J. Kooyman. — Voor vale erwten of capucijnders, de 1ste prijs aan W. Visser; 2de R. Kooyman Pz.; 3de P. Schuurman. — Voor geele of bruine boonen, de 1ste prijs aan W. Visser; 2de D. Prins; 3de mr. H. S. van Wickevoort Crommelin. — Voor witte boonen, de 1ste prijs aan J. van der Wel; 2de J. Jb. de Wilde. — Voor boekweit, de 2de prijs aan P. H. Six. — Voor paardenboonen. de 1ste prijs aan baron van Verschuer; 2de J. Jb. de Wilde; 3de J. de Lijster. — Voor duiven of schapenboonen. de 1ste prijs aan baron van Verschuer; 3de mr. H. S. van Wickevoort Crommelin. — Voor winter koolzaad, de 1ste prijs aan H. F. Bultman; 2de J. de Lijster; 3de P. A. Pijnacker Hordijk. — Voor lijnzaad, de 1ste prijs aan J. de Lijster; 3de P. A. Pijnacker Hordijk. — Voor wit mosterdzaad, de 1ste prijs aan J. Breebaart Kz.; 2de E. Knibbe; 3de R. Gorter. — Voor bruin mosterdzaad, de 1ste prijs aan K. Kooyman; 2de J. Houter; 3de D. Prins. — Voor kanariezaad, de 1ste prijs aan J. Slovis; 2de R. Mantel; 3de J. H. van Foreest van der Palm. — Voor karweizaad, de 1ste prijs aan R. Kooyman; 2de D. Prins; 3de R. Bloemendaal. — Voor tabak, geschikt voor dekblad voor sigaren, de 1ste prijs aan J. van der Wel; 2de J. Groenewegen. — Voor eenjarige meekrap. de 1ste prijs aan R. Schuurman; 2de J. van Brussel; 3de D. Zaaijer. — Voor tweejarig meekrap, de 1ste prijs aan Koopmans Zocher & Co.; 2de G. Tanis; 3de K. Breebaart. — Voor driejarige meekrap. de 1ste prijs aan Koopmans Zocher & Co.; 2de P. Schuurman. — Voor klaverhooi, de 1ste prijs aan mr. A. H. van Wickevoort Crommelin. — Voor paardenhooi, de 1ste prijs aan J. S. Hagen; 2de H. Blom; 3de P. Avis Cz. — Voor koeijenhooi, de 1ste prijs aan J. van Brussel qq.; 2de J. Noome; 3de H. Blom. — Voor aardappelen, de 1ste prijs aan D. Zaaijer Dz.; 2de jhr. mr. D. R. Gevers Deynoot; 3de mr. H. S. van Wickevoort Crommelin. — Voor mangelwortelen, de 1ste prijs aan baron van Verschuer; 2de R. Kooyman Pz.; 3de M. Grootes Pz. — Voor paarden- of koepeen, de 1ste prijs aan jhr. mr. D. R. Gevers Deynoot; 2de J. J. de Wilde; 3de baron van Verschuer. — Voor rapen (voedergewas), de 1ste prijs aan baron van Verschuer; 2de H. van den Berg. — Voor nieuwe graansoorten, de 2de prijs aan J. G. Schone. — Voor nieuw vlas, de 1ste prijs aan M. Spaans. — Voor nieuwe verwplanten, de 1ste prijs aan

J. J. van der Goes. — Voor hooi van kunstweiden, de 1ste prijs aan P. H. Six. — Voor nieuwe aardappelsoorten, de 1ste prijs aan D. Eggink.

Tuinbouw.

Voor eene verzameling vruchten, wassende op stam, in den boomgaard of aan de schutting, de 1ste prijs aan jhr. mr. D. R. Gevers Deynoot. — Voor eene soort of verscheidenheid van vruchten, wassende op stam, in den boomgaard of aan de schutting, de 1ste prijs aan jhr. mr. D. R. Gevers Deynoot. — Voor perzikken, de 1ste prijs aan J. M van Ruyven. — Voor eene verzameling appelen en peren, de 1ste prijs aan A. H. van Wickevoort Crommelin; 2de Corns. Avis Cz. — Voor zes grootste en fraaiste trossen pareldruiven, de 1ste prijs aan J. M. van Ruyven; 2de C. Avis Cz. — Voor zes trossen blaauwe druiven, geteeld op kouden grond, de 1ste prijs aan jhr. mr. D. R. Gevers Deynoot; 2de J. M. van Ruyven; 3de J. van Stralen. — Voor zes trossen witte druiven, geteeld op kouden grond, de 1ste prijs aan Jacobus van Ruyven; 2de J. M. van Ruyven; 3de C. Avis Cz. — Voor eene verzameling van vruchten, de 1ste prijs aan baron van Verschuer; 2de C. Avis Cz.; 3de D. R. Gevers Deynoot. — Voor eene verzameling van groenten, de 1ste prijs aan H. de Jong; 2de baron van Verschuer; 3de J. van Stralen. — Voor eene soort of verscheidenheid van groenten, de 1ste prijs aan G. Buth; 2de D. Zaaijer. — Voor eene verzameling van moes- en tuinzaden, de 1ste prijs aan H. Nieuwenhuys; 2de E. H. Krelage en Zoon.

Houtteelt, Riet en Biezen.

Voor boetplantsoen, de 1ste prijs aan D. Wattez Jr.; 2de J. J. Jurrissen & Zonen. — Voor sparren en dennen, de 1ste prijs aan D. Wattez Jr.; 2de H. Nieuwenhuis. — Voor boomzaden, de 2de prijs aan D. Wattez Jr. — Voor bladriet, de 1ste prijs aan J. J. de Wilde. — Voor dekriet, de 1ste prijs aan C. D. van Goeverden. — Voor matriet, de 1ste prijs aan C. D. van Goeverden. — Voor stucadoorriet, de 1ste prijs aan C. D. van Goeverden. — Voor voorwerpen bij het programma niet gevraagd, de bronzen medaille aan J. C. van Wessem; de zilveren J. van Veen; idem E. H. Krelage & Zoon; idem J. Keizer; idem E. H. Krelage & Zoon: de bronzen C. Avis Cz.; idem dezelfde.

Bloemkweekerij.

Voor rozen, de 1ste prijs aan P. H. van Gelder; 2de A. de Groot; 3de J. Wouda. — Voor eene verzameling verbena's, de 1ste prijs aan P. H. van Gelder; 2de J. Wouda. — Voor potgewassen, de 1ste prijs aan P. H. van Gelder; 2de J. Kienhuizen; 3de H. Nieuwenhuis Gz. — Voor zaadbloemen, de 1ste prijs aan P. H. van Gelder; de 2de H. Nieuwenhuys Gz. — Voor bloemheesters, de 2de prijs aan J. Jurrissen & Zonen. — Voor altijd groene heesters, de 1ste prijs aan D. Wattez Jr.; 2de J. Jurrissen en Zoon en 3de H. Nieuwenhuis, bij loting. — Voor nieuwe groene heesters, de 1ste prijs aan E. H. Krelage & Zoon; 2de A. de Groot; 3de J. Jurrissen & Zonen. — Voor eene verzameling potgewassen, tot opsiering van het lokaal der tentoonstelling, de 1ste prijs aan P. H. van Gelder; 2de J. Kienhuizen; 3de H. Nieuwenhuis Gz. — Voor bloemruikers, de 1ste prijs aan J. Kienhuizen; 2de J. P. R. Galesloot; 3de H. Nieuwenhuis Gz.

Zuivelbereiding.

Voor Nederl. boter, de 2de prijs aan Jb. Doelman; 3de G. Vreeburg. — Voor Noordhollandsche boter, de 2de prijs aan mr. H. S. van Wickevoort Crommelin; 3de jhr. Barnaart. — Voor Leydsche boter, de 3de prijs aan G. Vreeburg. — Voor Delftlandsche boter, de 2de prijs aan Jb. Doelman. — Voor boter aan stukjes, de 1ste prijs aan L. Alders; 2de wed. J. Wagemaker. — Voor weiboter, de 1ste prijs aan jhr. mr. D. R. Gevers Deynoot. — Voor Rhijnlandsche komijnde kaas, de 1ste prijs aan jhr. Barnaart; 2de M. v. d. Elst, bij loting; 3de mr. H. S. v. Wickevoort Crommelin. — Voor Noordhollandsche kleine kaas, de 1ste prijs aan C. Avis Cz.; 2de C. de Boer; 3de G. Brakenhof; prijs van het bestuur, K. Koster. — Voor middelbare Noordhollandsche kaas, de 3de prijs aan G. Brakenhof. — Voor commissie-kaas, de 1ste prijs aan K. Nierop; 2de Luitje Groot. — Voor zoetemelksche Goudsche kaas, de 1ste prijs aan W. van Dam; 3de jhr. mr. D. R. Gevers Deynoot. — Voor Stolksche kaas, 1854 of vroeger, de 1ste prijs aan W. Verboom. — Voor Derby-kaas, de 2de prijs aan W. Groot; 3de C. Avis Cz. — Voor nieuwe Ned. kaassoorten, de 1ste en 2de prijs aan baron van Verschuer; 3de M. Ruyter. — Voor kaasstremsel, de 1ste prijs aan baron van Verschuer. — Voor kunsttournesol, de 2de prijs aan C. en J. Avis.

Er wordt op elk der navolgende stations van den Hollandschen en van den Nederlandschen Rhijnspoorweg, namelijk op die te Amsterdam (beide stations), Haarlem, Leyden, 'sGravenhage, Delft, Schiedam, Rotterdam (beide stations), Utrecht en Arnhem, van wege de post-administratie eene brievenbus geplaatst tot het opnemen van brieven welke bestemd zijn om langs den weg, waartoe het station behoort, te worden verzonden. Deze brievenbussen worden vijf minuten vóór het vertrek van elken doorloopenden trein, waarmede eene post-expeditie plaats vindt, geledigd. Tot bevordering van het doel van den maatregel is het wenschelijk, dat van die bussen in den regel slechts gebruik worde gemaakt voor de brieven die te laat zouden komen, wanneer zij aan het postkantoor bezorgd, of in een der andere buitenbussen werden geworpen. De nieuwe bussen komen in werking op 1 october aanstaande.

Door de heeren G. J. Reerink, lid der Kamer van Koophandel, J. Romein Jr., J. P. Romein en J. S. van der Goot, allen kooplieden te Leeuwarden, is een adres aan den Minister van Binnenlandsche Zaken gerigt, waarin zij mededeelen: 1⁰, dat zij, sedert het verhandelde in de zitting van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 26 julij, en het verslag van het onderzoek der afdeelingen over de Zuider-spoorwegen ter hunner kennis is gekomen, zich beijverd hebben, om, met behulp hunner menigvuldige en zeer aanzienlijke finantiële relatiën, eene groote maatschappij te vormen, welke de meest voldoende waarborgen zoude kunnen aanbieden, om zich met den aanleg en de exploitatie van alle hieronder te noemen spoorweglijnen, in het noorden en zuiden des Rijks, te kunnen belasten: 2⁰, dat zij daarin, hoewel niet zonder vele moeijelijkheden en bezwaren, trots den korten tijd, welke ter hunner beschikking was, althans nog vóór de zitting der Wetgevende Magt voor 1859/60, hunne aanvraag zouden kunnen doen, en niettegenstaande de enorme voor den aanleg en de exploitatie der 940 mijlen spoorweg benoodigde kapitalen, volkomen zijn geslaagd; 3⁰, dat zij zich daarom haasten zich tot den Minister te wenden, met eerbiedig verzoek, dat het Z. Exc. moge behagen, met hen in onderhandeling te treden over eene concessie voor den aanleg en de exploitatie der volgende noorder- en zuider-spoorwegen, waarvoor de benoodigde kapitalen bereids door aanzienlijke buitenlandsche bankiershuizen en kapitalisten volteekend zijn: *a.* Van af de haven van Harlingen over of langs Franeker, Leeuwarden, Sneek, Akkrum, Heerenveen, Wolvega, Steenwijk, Meppel, Zwolle, Raalte, Nijverdal, Almelo, Enschedé naar de Pruissische grenzen in de rigting van Rheine. *b.* Van Leeuwarden over Groningen en Winschoten naar de Hannoversche grenzen, in de rigting van Leer of Papenburg. *c.* Van Groningen over Assen naar Meppel. *d.* Van Zwolle naar Kampen. *e.* Van Raalte over Deventer, Amersfoort naar Utrecht bij den Rijnspoorweg. *f.* Van Deventer langs Zutphen naar Arnhem bij den Rijnspoorweg. *g.* Van Utrecht over Culemborg, Tiel of Bommel naar 's Hertogenbosch. *h.* Van Arnhem over of langs Nijmegen, Grave naar 's Hertogenbosch. *i.* Van Rotterdam over Dordrecht, Moerdijk naar Breda. *j.* Van Vlissingen over Middelburg, Goes, Bergen-op-Zoom, Breda, Tilburg, Venlo naar de Pruissische grenzen. *k.* Van Venlo langs Roermond, Sittard naar Maastricht; te zamen eene totale lengte van 940 Ned. mijlen; dat adressanten in staat en genegen zijn, eene concessie voor den aanleg en de exploitatie te aanvaarden en uit te voeren op de voorwaarden, in eene bijgaande korte memorie omschreven.

In die memorie leest men:

Het kapitaal voor de daarstelling, bedragende 129 millioen guldens, wordt verdeeld: 1⁰, in 60 millioenen guldens uit te geven obligatien, tegen eene vaste rente van 4½ pct. 's jaars. Dit bedrag is geplaatst op het oogenblik, dat de Staat den interest van 4½ pct. gedurende 40 jaren zal waarborgen. De verpligting van den Staat treedt eerst dan in werking wanneer eene der lijnen, waarvoor een deel der obligatien uitgegeven is, voor het publiek is opengesteld; 2⁰. in 36 millioenen guldens aandeelen, waarvoor geen waarborg van interest gevraagd wordt: dit kapitaal van *f* 36.000,000 is volgeteekend door verscheidene buitenlandsche aanzienlijke kapitalisten en bankiershuizen; 3⁰, uit 33 millioenen guldens, voor den aanbouw der veertien groote bruggen, welke over de rivieren voor het geheele net vereischt worden. De verzoekers vragen voor den aanbouw dezer belangrijke werken eene subsidie van gelijk bedrag of zooveel meer of minder, als volgens eene daarvan te maken juiste begrooting, door den waterstaat en den hoofdingenieur hunner maatschappij, welke met den aanleg zal belast worden en welke ambtenaar reeds aanwezig is, zal worden opgemaakt, of wel dat de Staat zelf zich met den aanbouw dezer werken zal belasten; 4⁰, voorkeur voor alle andere lijnen, welke later mogten vereischt worden, in verband met deze aanvrage; 5⁰, vrijdom van inkomende regten voor het benoodigde materieel voor exploitatie en voor den aanbouw der spoorwegen, gedurende 10 jaren na den dag der definitieve concessie en voor overschrijvings-regten voor de aan te koopen gronden en gebouwen; 6⁰, dat de Staat zich belast met de eventueel benoodigde verdedigingsmiddelen, welke in het belang van 's Rijks verdediging mogten vereischt worden.

— In de eergisteren gehouden zitting van den Gemeenteraad te Dordrecht, is o. a. door den Voorzitter mededeeling gedaan van het ontvangen eener missive van het vereenigd spoorweg-committé te Rotterdam en Dordrecht, dd. 12 dezer, houdende mededeeling van de door de concessionarissen van de Zuiderspoorwegen voorgestelde en door de Regering goedgekeurde wijzigingen, en verzoekende de aldus gewijzigde concessie bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal te ondersteunen. De Voorzitter, vertrouwende dat de Raad volgaarne aan dit verzoek zoude voldoen, heeft ter bespoediging der zaak aan den secretaris opgedragen het concept van een adres aan de Tweede Kamer op te stellen, hetwelk, voorgelezen zijnde, onveranderd werd vastgesteld.

— Eene missive van den Commissaris des Konings in Noordholland, aan Burgemeester en Wethouders van Amsterdam geschreven, en medegedeeld in de zitting van den Gemeenteraad van 21 dezer, luidt als volgt:

„*Haarlem* 13 sept. 1859. Namens den Minister van Binnenlandsche Zaken heb ik de eer u mede te deelen dat de Regering, na overweging van het verslag door den daartoe ingestelden raad van den waterstaat uitgebragt over eene verbinding van Amsterdam met de Noordzee, door middel van een kanaal door Holland op zijn smalst (van welk verslag een exemplaar hiernevens gaat), tot het besluit is gekomen, het werk der doorgraving, behoudens goedkeuring bij de wet wat de kosten betreft, van wege den Staat te doen uitvoeren, doch dat het zich niet laat aanzien dat die goedkeuring te verkrijgen zal zijn, tenzij uwe gemeente, ten wier behoeve alleen het werk zou worden ondernomen, eenig belangrijk aandeel in de kosten op zich neme. Ik heb alsnu, ten verzoeke des Ministers, de eer u uit te noodigen, mij op te geven op welke bijdrage van wege uwe gemeente kan worden gerekend. Voor het bedrag waarop de kosten der uitvoering van het werk zullen komen te staan, kan de begrooting, als bijlage A bij het verslag gevoegd, tot maatstaf worden genomen."

— Bij de voorstelling van een Amsterdamsche Jongen enz., in den stads schouwburg te Amsterdam op ll. maandag avond, waren de weezen der verschillende gezindheden ter bijwoning uitgenoodigd; een 350tal weezen met hunne geleiders was opgekomen. In de pauze werden de kinderen op kosten van den heer P. Boggia op verschillende ververschingen onthaald, hetgeen niet weinig tot verhooging der feestvreugde van de jeugdige toeschouwers heeft bijgedragen.

— Dezer dagen overleed te Amsterdam in 21jarigen ouderdom de heer H. Gijselman. Hij was een der veelbelovende leerlingen der Koninklijke Akademie van beeldende kunsten en eenig leerling van den grooten Royer. Hij maakte snelle vorderingen in de beeldhouwkunst en beloofde zich zelven eene schoone toekomst en zijn Vaderland een oorspronkelijk Nederlandsch kunstenaar.

— Gisteren heeft te Haarlem de aanbesteding plaats gehad van den bouw eener nieuwe kerk voor de Hervormde gemeente te Sloten, waarvan aannemer is geworden de heer L. C. Schadée jr. te Amsterdam, voor de som van *f* 24,870.

— Gisteren heeft professor F. A. W. Miquel, onlangs benoemd tot hoogleeraar in de kruidkunde aan de Utrechtsche Hoogeschool, zijne betrekking aanvaard met het houden in het groot auditorium eener inwijdingsrede, over het tegenwoordig standpunt onzer kennis van de plantenwereld en haar verband met de andere natuurwetenschappen.

— Eergisteren overleed te Utrecht de hoog. eerw. heer J. Hartman, geheim kamerheer van Z. H. Paus Pius IX, kanunnik van de Metropolitaan, deken van het decanaat van Utrecht, pastoor der parochie van den H. Willebrordus, ridder der orde van den Ned. Leeuw kommandeur der orde van de Eikenkroon.

— Door Gedeputeerde Staten van Noordbrabant is bekend gemaakt het plan eener geldleening ad *f* 600.000, ten laste van die provincie, ter bestrijding van de kosten van aan te leggen wegen. Een gedeelte der geldleening ad *f* 75,000 wordt bij openbare inschrijving aan de meestbiedenden opengesteld tegen eene rente ad 4½ ten honderd jaarlijks, benevens eene aflossing a pari van minstens 2 pct. per jaar van het kapitaal, overeenkomstig voormeld plan.

— Ll. maandag ontstond brand aan de wijk Veldhoven te Tilburg, aan de huizing van W. Schuurmans, waardoor dat huis, met de daaraan staande twee woningen, aan J. Wijnants behoorende, tot den grond toe zijn afgebrand. Na het ontdekken van den brand verspreidde deze zich zoo spoedig over de beide huizen, dat er geene gelegenheid bestond om iets van de inboedels te redden. De brand schijnt op den zolder in de nabijheid van den schoorsteen te zijn ontstaan.

— Uit Middelburg wordt ons den 27 dezer het volgende gemeld: Heden is alhier naar het huis van arrest overgebragt eene ongehuwde vrouw van ruim 30 jaren, die vermoed wordt in den nacht van zaturdag op zondag jl., na heimelijk te zijn bevallen en het kind geruimen tijd onder de dekens te hebben gehouden, dit als overleden in den tuin achter hare woning te hebben begraven. Bij eenen in de buurt wonenden landbouwer, die hare zwangerschap vermoedde, was achterdocht ontstaan door de buitengewone stilte die in het door haar met haren vader en eene zuster bewoonde huisje heerschte, alsook door den versch omwoelden grond in den tuin.

— Men verneemt dat de persoon van Jan Haekens, zich noemende Charles Wietemans, die in het jaar 1854 uit het huis van arrest te Zierikzee heeft weten te ontvlugten, dezer dagen in België is gearresteerd.

— Ll. maandag is door den heer J. Soutendam, namens de heeren C. Verloop en Zn., onderhands aan C. Klemkerke aanbesteed het bouwen eener gazfabriek, op het daarvoor in de gemeente Goes afgestane terrein, en zou nog deze week met het graven voor de funderingen een aanvang worden gemaakt.

— Ll. zaturdag avond is te Goes een gelijk krachtig en helder noorderlicht waargenomen als in het laatst van april. Een sterke stralengloed in allerlei nuances vertoonde zich aan den horizont over eene groote uitgestrektheid. Ook op andere plaatsen is dit luchtverschijnsel waargenomen.

— Ll. vrijdag is Adriana Jopse, huisvrouw van C. Marteyn, te Arnemuiden bevallen van drie welgeschapen kinderen, waarvan twee tot het mannelijk en een tot het vrouwelijk geslacht behooren. De kraamvrouw en kinderen waren zeer welvarende.

— De ll. maandag te Brakel gehouden paardenmarkt was zeer druk bezocht. Men besteedde tamelijk hooge prijzen, en de handel was zeer levendig. Onderscheiden buitenlandsche kooplieden waren aanwezig.

— Ll. zondag morgen ontstond brand in de schuur en bergplaats van den bakker en landbouwer L. Kreunen bij Borculo. Weldra deelden zich de vlammen mede aan de schuur en bergplaats van den bakker en landbouwer E. Kluvers, doch door spoedig aangebragte hulp was men den brand weldra meester. De kap van het eerste gebouw is verbrand; het graan en hooi aldaar voorhanden is geheel bedorven, terwijl de landbouwwerktuigen alle gered zijn. De brand is ontstaan in een hoop boekweitenstroo naast de schuur geplaatst, die aan het broeijen was geraakt.

Scheepstijdingen.

Brouwersh. *Aang.*
29 sept. *Stad Dordrecht* (st.), Londen
Navigator, Prior, Newc. (vertr. n. Dordt)
Vertrokken.
29 *Admiral*, Wieting, (W.) Hellevoet

Hellevoet. *Aangek.*
29 sept. *Lord Raglan* (st.), Newcastle
Boreas, Valkenier, Lissabon
Mercurius, de Haan, dito
Dankbaarheid, Kooi, Archangel
Johanna, Jahnke, Libau
Celeritas, Sörensen, Frederikstad
Grossherz. *Alexandrine*, Heuser, Riga
Admiral, Wieting, Brouwershaven
(Z.W.—Z.Z.W.)

Brielle *Aangek.*
29 sept. *Adonis* (st.), Londen
Balmoral (st.), Bristol
Eider (st.), Hartlepool
Enchantress (st.), Hull
Mary Rogers, Brown, Wick
Vertrokken.
Prins v. Oranje (st.), Duinkerken
Concordia (st.), Londen
(W.N.W.—W.)

Maassluis (W.)
29 sept. Niets gepasseerd.
Van de gisteren vertr. schepen zijn de *Anna* en *William* wel in zee, doch de overige buiten geankerd.

Texel *Aangek.*
28 sept. *Koning Willem II*, v. Eyk Menkman, Batavia
Leif, Vedeler, Konstantinopel
Aurora (st.), Londen
Alma, Moore, Sunderl.
Wilhelm, Ammann, Archangel
Helena, Permien, Riga
Twee Gebroeders, Kooima, Stockholm
Sophie, Horn, Anclam
Ornen, Hansen, Frederikstad
Fire Södskende, Agerup, dito
Aukathor, Mörck, Drammen
29 *Stad Gouda*, Breuning, Batavia
Vertrokken.
28 *Lucia Hendrika*, Dekker, Corfu en Smirna
Aurora, Brouwer, Napels
Laurence, Muller, Newc.
Mine, Kron, dito
Königsberg, Halb, Koningsbergen
Thor Hovland, Eger, Christiania
William, Thorsen, dito
Bedalia, Larsen, dito
Frithiof, Holst, Frederikstad
Venskabet, Lorentzen, d.⁰
Amphitrite, Christophersen, dito
Synia, Berg, dito
Fortuna, Fredriksen, Drammen
Immanuel, Berg, Laurvig
Susanna, Schmelzer, avontuur
Clara Preble, Snow, dito
Guiding Star, Brown, d.⁰
(Z.O.—Z.W.)

Vlie *Aangek.*
26 sept. *Bureau Veritas*, Rozenbeek, Nerva
Johannes, Nodopp, Skjelskjör
Vertrokken.
26 *Solid*, Pihl, Hartlepool
Amstel (st.), Hamburg
27 *Blandina*, Schuldt, Newcastle
Homer, Hunter, dito
Drie Gezusters, Oldenburger, Memel
Ornen, Gude, Drammen
Jonge Bernard, Schaap, avontuur

Vlissingen *Aangek.*
28 sept. *Lofver*, Hultman, Santos
Zwaantje Boer, Pronk, Dantzig
Vertrokken.
26 *Alberdina*, Wortel, Riga

—o—

Nagasaki *Aang.*
26 junij *Nassau*, Huffnagel, Batavia (vertr. 16 julij n. Kanagawa)
30 *Christiaan Louis*, de Vos, Shanghai (vertr. 16 julij n. Kanag.)
15 julij *Postillon*, v. d. Poll, Shanghai
Vertrokken.
30 junij *Jacob & Anna*, Petersen, Kanagawa
20 julij *Adèle*, Jaski, Batav.

Kanagawa *Aangek.*
3 julij *Prinses Charlotte*, Hille, Decima

Padang *Vertr.*
2 julij *Stad Middelburg*, Ouwehand, Nederl.

St. Helena *Aangek.*
8 aug. *Tamar*, Ross, Soerab. (vertr. n. Cowes)
12 *Jacoba Corn. Clasina*, Delclisur, Bat. n. Amst.
Juno, Bruyns, Tjilatjap n. Rotterdam
13 *Patriarch Samhiri*, Lion, Batavia n. Nederl.
14 *Admiraal de Winter*, Jansen, Tjilatjap n. Rotterdam
20 *Trieste*, Sewall, Sumatra
Johanna Wagner, Wuerst, Batavia
21 *Alblasserwaard*, v. Lindern, Wijnkoopsb. n. Rotterdam
Admiraal Piet Hein, Hazewinkel, Java n. Amsterdam
23 *Malvina*, Vidal, Batavia
27 *Jedo*, v. d. Hoeven, dito (vertr. 28 n. Rott.)
Prins v. Oranje, Hensing, dito (vertr. 28 n. Amst.)
30 *Holland*, Auffmorth, Batavia n. Amst.
Henriette Geertruida, de Boer, dito n. dito

Alexandria (E.) *Aang.*
16 sept. *Gezina Hooites*, Potjer, Minorca

Livorno *Aangek.*
20 sept. *Cornelia* (s), Genua

Genua *Aangek.*
26 sept. *Wilhelmina & Henriette*, de Boer, Amsterdam

Marseille *Uitgekl.*
27 sept. *Anna Arendina*, Pott, Falmouth

St. Nazaire *Aangek.*
25 sept. *Albert Cézard*, Dolu, Padang

Queenstown *Aang.*
26 sept. *Haren*, Boer, Oristano

Liverpool *Aangek.*
27 sept. *Herman Albert*, Potjewijd, Salonica
Albatross (st.), Rott.
Uitgeklaard.
27 *Elizabeth*, Jones, Schied.

Newport *Aangek.*
27 sept. *Albertha Roemeling*, Goosens, Bristol (laadt voor Rott.)

Falmouth *Vertr.*
27 sept. *Zeemanshoop*, Hansens, (v. Darien) Lond.
Alida, Kievit, (v. Monte-Video) Birkenhead

Plymouth *Binnengel.*
27 sept. *Gitana*, Schots, Rott. n. Coquimbo
Petrus Jacobus, de Jonge, dito n. Livorno

Wight *Gepasseerd*
26 sept. *Trio*, Hamann, Rott. n. Valparaiso

Londen *Uitgekl.*
27 sept. *Twee Gebroeders*, Hitman, Elseneur
Froukje, Faber, dito
Gesina, v. Klooster, dito
In lading.
27 *Twee Gebroeders*, Bossmak, Triest
Elsina, Brouwer, Venetië

Gravesend *Aangek.*
28 sept. *Perseverance*, Cummings, Medemblik

Harwich *Aangek.*
27 sept. *Thames*, Ford, Rotterdam (vertr. n. Ipswich)

Bij **Aldbro'** *Aangek.*
27 sept. *Sunshine*, Watson, Amst. n. Londen

Hartlepool *Aangek.*
27 sept. *Justitia*, Dieckmann, Rotterdam

Sunderland *Aang.*
26 sept. *Trio*, Deans, Rott.
Vertrokken.
26 *Beacon*, Turner, Rott.
Swan, Thompson, dito

Shields *Aangek.*
27 sept. *Norman*, Foreman, Dordrecht
Maas, Schabeling, Amst.
Vertrokken.
27 *Brandron*, Rotterdam
Earl Talbot, Schiedam

Peterhead *Vertr.*
23 sept. *Herm. Hesselaar*, Mellema, Rott.

Dundee *Aangek.*
25 sept. *Stad Goor*, Veldhuis, Londen

Antwerpen *Vertr.*
28 sept. *Hermanna Das*, Das, Riga
Martinus Heere, Mulder, Koningsbergen

Hamburg *Aang.*
26 sept. *Johannes*, Jessen, Amsterdam
Jantje, Smit, Porto Cab.
27 *Gesina*, Cordes, Amst.
Louise, Mehlen, dito

Altona *Aangek.*
26 sept. *Feika Jantina*, Mulder, Archangel

Op de **Elve** *Aangek.*
26 sept. *Willemina*, Kolkman, Wick
Margaretha Pietronella, Boer, Leeuwarden

Bremerhaven *Aang.*
26 sept. *Maria*, Thelken, Amsterdam
Vertrokken.
25 *Bernhardine*, Klöfkorn, Amsterdam
26 *Vrouw Aaltje*, Voget, d.⁰

Dantzig *Vertr.*
24 sept. *Zwaantina Margar.*, de Vries, Bremen
25 *Gebroeders Coerkamp*, Coerkamp, Harling.

Pillau *Vertr.*
24 sept. *Bérénice* (st.), Amsterdam

Memel *Aangek.*
22 sept. *Margrietha*, Slik, Londen
23 *Lucas Wildervank*, de Grooth, Grangem.
Agatha Jacobina, Kramer, Hamburg

Bolderaa *Vertr.*
23 sept. *Harmonie*, Mulder, Amsterdam

Kroonstad *Aang.*
20 sept. *Laberdaan*, Ohlmann, IJsland
21 *Anna*, Brouwer, Grimsby
Twee Broeders, Prins, Londen
Albert van Panhuys, v. d. Ley, Amst.
Epimachus, de Boer, d.⁰
Bordeaux, Gnodde, Lond.
Vertrokken.
21 *Juffer Garrelts*, Redeker, Londen
Roelfina Kuiper, Hazewinkel, Amst.
Zwerver, Höster, dito
Alpha, Zijl, dito
Gezusters Boll, Engelsman, Elseneur

Christiania *Aang.*
19 sept. *Vesta*, Pedersen, Amsterdam
20 *Vrouw Martha*, Ebes, Harlingen
21 *Beurs van Amsterdam*, Basberg, Amst.
Jonge Boll, Kolk, Bremen

Fredrikstad *Aang.*
14 sept. *Jacoba Lucretia*, Maas, Harlingen
16 *Adolf Frederik*, de Jong, Holland
17 *Nidelven*, Holst, dito

Aalborg *Vertr.*
23 sept. S. P. Sörensen, Dordrecht

Fredrikshavn *Gepass.*
20 sept. *Enigheden*, Clausen, Amst. n. Hadersleben

Elseneur *Aangek.*
25 sept. *Jacobus*, v. Duyn, Engeland n. Riga
Frouwina, Duit, Newc. n. Dantzig
Jacoba Alida, v. d. Laan, Schiedam n. Oostzee
Hunsingo, Oostema, dito n. dito
Anna Hendrika, Ebling, Rotterdam n. dito
Heinrich, Kroll, Amst. n. Riga

Holtenau *Aangek.*
24 sept. *Anna Johanna*, Rix, Kiel n. Holland
Broedertrouw, de Bey, Neustadt n. de Maas
Alberdina, Lever, Nerva n. Edam

Rendsburg *Aang.*
23 sept. *Elbe*, Bais, Dordt n. Koningsb.
24 *Gesina*, Schortinghuis, St. Pet. n. Amst.

—o—

Rotterdam 29 sept. Volgens particulier berigt van kapit. M. W. Zwart, voerende het schip *Padang*, dd. reede van Anjer 7 aug., was hij dien dag van Cardiff aldaar aangekomen en zou den 8 aug. de reis naar Singapore vervolgen; aan boord was alles wel.

Amsterdam 28 sept. Volgens brief van Bangkok, in dato 4 aug., was het Ned. schip *Antoinette Seraphine*, kapit. A. Viëtor, den 13 julij op de rivier in aanzeiling geweest met eene Siamesche oorlogsbrik, en had daardoor schade bekomen, die echter hersteld was. De kapitein dacht binnen een paar dagen de reis naar Singapore aan te nemen.

Delfzijl 25 sept. Het Ned. schip *Wijbrandina Reina*, kapit. Brons, van Newcastle n. Barcelona, is heden zwaar lek alhier binnengeloopen; zou moeten lossen om te repareren.

— 27 sept. Alhier ter reede gekomen *Anna*, Lodewijks, van St. Petersburg n. Londen, wegens tegenwind en gebrek aan water, hebbende 64 dagen reis.

Dardanellen 27 sept. Het Ned. galjootschip *Jan Zijlker*, kapit. v. Driesten, met raapzaad van Ibraila komende, is op de klippen nabij Sestos vastgeraakt, doch oogenschijnlijk zonder schade voor ongeveer £ 100 weder afgebragt; een der matrozen is verdronken.

—o—

Gepraaid:

18 aug., op 14⁰ 44′ NB. en 25⁰ 46′ WL., *Copernicus*, Visser, v. Rott. n. Batavia.

11 sept., op 34⁰ 38′ NB. en 32⁰ 21′ WL., *Bankside*, v. Bombay n. Rotterdam.

Door de *Agincourt*, 8 aug. aan de Kaap binnen: Op de hoogte van Danger Point, *Maria Elizabeth Margaretha*, Bauditz, van Batavia n. Middelburg.

—o—

28 sept. De wind te **Falmouth** Z. en te **Deal** Z. W.

—o—

Aangek. Passagiers.

Te **Nieuwe Diep**, van Batavia, per *Stad Gouda*, kapit. Breuning: drie jongeheeren Wilkes en de jongeheer Swarts.

—o—

Rivierberigt.

Rotterdam. Hoog water 30 sept.: 1ste getijde 5 ure 44 min.; 2de get. 6 ure 8 min.

Arnhem. Waterhoogte 28 sept. 0.84 el.

Keulen. Rijnhoogte 28 sept. 5 v. 8 d. Rijnl.

Aangekomen 28 sept.: D. Hogewegh v. Rotterdam met 3334 ctr.

Burgerlijke Stand.

ROTTERDAM den 29 September.

OVERLEDEN: A. M. Dolder, jd., 28 j. — M. J. van Rossem, vrouw van A. C. van Rossem, 32 j. — C. P. Meijer, z., 1 m. — M. Verboon, wed. A. Hogedoorn, 47 j. — A. M. Vuurpijl, wed. J. Spoorendonk, 54 j.— A. Slingerland, wed. H. van der Aa, 73 j. — S. C. de Neef, d., 8 j.

BEVALLEN: M. Wittenberg, geb. Scheepmaker, 2 levenl. z. — M. van Hee, geb. Baillie, z. — J. den Haan, geb. Scheffer, d. — J. G. L. Molewater, geb. Rose, d. — S. Fransen, geb. van Ooijen, d. — H. Boogers, geb. Oostdijk, z. — A. M. van de Velde, geb. Keppler, z. — J. Snikkers, geb. van Jaarsveld, z. — A. Stratemaker, geb. van den Heuvel, z. — H. W. van der Veer, geb. Borsten, z. — M. C. Doekemeijer, geb. Ligthart, z.

Ter Secretarie der gemeente Rotterdam zijn de volgende stukken, ingediend bij den Gemeenteraad, verkrijgbaar gesteld tegen betaling, als:

ad zestig centen, een ontwerp-besluit en eene ontwerp-verordening tot invordering, met memorie van toelichting enz., voor de invoering eener plaatselijke belasting op het gedistilleerd.

ad twintig centen, een ontwerp-besluit en eene ontwerp-verordening tot invordering der loonen en gelden voor verstrekte diensten en leverantien door of van wege het bestuur der gemeente; en

ad twintig centen, een gewijzigd ontwerp op de concept-verordening, regelende het bedrag en de grondslagen eener plaatselijke directe belasting.

Rotterdam 29 *September* 1859.

Ingezonden Stukken.

Mijnheer de Redacteur!

Gisteren met mijnen vriend langs onze schoone Oosterkade wandelende, beklaagde deze die Heeren, die aldaar houten schuttingen achter hunne huizen hadden laten aanbrengen, omdat ze daarvoor in de Couranten zoo sterk gegispt werden „vatje het niet", zeide hij „dat daar meer „achter schuilt? Wat hebben die *Heeren* toch daaraan, „ik ben er verzekerd van dat hunne lieve wederhelften „veel meer tot deze versiering bijgebragt hebben. Ik heb „voor zeker hooren vertellen dat een paar er van zich „nu reeds niet weinig illusiën maken, het volgende jaar „manden vol perzikken achter hunne huizen te zullen „plukken; de mannen zijn slechts de organen."

Ik kan u niet zeggen, Mijnheer de Redacteur, hoe wonderlijk het mij te moede werd. „Neen" riep ik uit," „vrouwen hebben te veel smaak om zoo iets te kunnen „verlangen, daartoe zijn ze met te veel schoonheidsgevoel „begaafd en" vervolgde ik met vuur „als het zoo was „als gij zegt, dan zouden ze excepties op de vrouwelijke „sexe uitmaken."

Wat hiervan ook zij, hartelijk zult u met mij en bijna al de inwoners van Rotterdam wenschen, dat wij spoedig deze langwerpige hokken aan de Oosterkade niet meer zien, opdat deze niet tot ont- maar versiering onzer Maasstad strekke. Laat ons hopen, dat het gezond verstand der bewoners van het Haringvliet ook daaruit blijke, dat ze uit eigen beweging deze wanstaltige pijpen-laden doen verdwijnen!

Intusschen noem ik mij hoogachtend,

Uw bestendige lezer,
X. Y. Z.

Beurstijdingen.

ROTTERDAM den 29 September.

		l. k.	h. k.	gebl. k.
Nederl...	Werk. Schuld. 2½ pct.	64 9/16	64 5/8	64 9/16
„	dito dito .... 3 „	77¼		
„	dito dito .... 4 „	98⅜		
Spanje,..	Oblig. 3 nu 1¾ „	34 1/16		
„	Binnenl. a 6/m. 3 „	43⅜		
„	Certif. Coupons „	4 13/16		
Portugal,	Oblig. 1859... 3 „	43 7/16		
Rusland,	bij *Stiegl.* 1855. 5 „	100¼	100⅜	100⅜
„	Spoorw. Aand. *f* „	222¾		
Oostenr.,	Metalliek....... 5 „	56¼	56⅜	56¼
„	Nationale....... 5 „	60 9/16	61	60 9/16
Venezuela	Obligatien.... 1½ „	14 3/16		
Grenada,	Obligatien.... 3¾ „	16¼		
„	Uitgestelde.... „	5¼		
Mexico,...	Obligatien.... 3 „	21⅜		

Bij beperkten omzet verkeerde de beurs heden over het algemeen in lustelooze stemming, inzonderheid waren Oostenrijksche en Mexicaansche fondsen gedrukt.

Het Commité der Effectenhandelaren,
H. A. MARCELIS, Secretaris.

Laatste prijzen ten 3 ure: Werkelijke Schuld 2½ pc. 64½. Portugal, Oblig. 1859 3 pc. 43 7/16. Oostenrijk, Metalliek 5 pc. 56¼; dito Nationale 5 pc. 60⅝, 60¾, 60⅝; Prioriteit Loten *f* 99. Grenada Uitgestelde 5¼.

AMSTERDAM den 29 September.

		l. k.	h. k.	gebl. k.
Nederl.,..	Werk. Schuld 2½ pCt.	64⅝	64¾	64⅝
„	dito dito 3 „	77½	77⅝	
„	dito dito 4 „	98⅜		
„	Amort-Synd... 3½ „	94¾		
„	Handel-Maats. 4½ „	127	127¼	
„	O. I. Leening 4 „	97⅜		
„	Leen. Holl. Sp. 4½ „			
„	Holl.-Spoorw.... „			
„	Maats. v. Weld. 4 „			
België,....	Cert. *Rothsch.* 2½ „			
Frankrijk,	Certificaten.... 3 „			
Spanje,..	Buitenlands... 1¾ „	33¾	34	33⅞
„	dito 3 „			
„	Binn. a *f* 6000 3 „	43 3/16		
„	Amort. Schuld.........	11¼		
„	Bew. v. Coup..........	4¾	4 13/16	
Portugal,	Oblig. .... 3 pCt.	44 13/16	44⅞	
„	dito 1856 57.. 3 „	43⅜	43 7/16	
„	dito 1858/1859	43⅜		
Rusland,	Obl. *Hope en C.* 5 „	104½	104⅝	
„	dito 1828 29.. 5 „	102¼		
„	Cert. 1831/33.. 5 „	86⅜	86⅞	
„	dito 1840...... 4 „			
„	dito *Stieglitz*.. 4 „	83¼		
„	dito d.° Nieuwe 5 „			
„	dito d.° 1855 N. 5 „	100⅝	100¾	
„	dito te Londen 5 „	99½	-	
„	dito v. Assign. 6 „	63¾		
„	Inschr. dito ... 6 „			
Polen	Aand. 1835.......... *f*	156¼		
„	Obligatien...... 4 pCt.	79¼	79⅜	
Pruissen,	.... 5 „	101⅞	101 15/16	
„	Aand. 1854, 3½ „			
Oostenr.,	Obl. *Goll en C.* 5 „			
„	dito dito 4 „			
„	dito Met. Coupe 5 „	56 1/16	56¼	56 1/16
„	dito N. te Ams. 5 „	75	75⅛	75⅛
„	dito Nat. Met. 5 „	60 11/16	60⅞	60 13/16
„	dito Metall..... 2½ „	30	30 1/16	30
„	Wen. Ad. fl 250 4 „	274		
Brazilië,	1824, £ 100, 5 „	99⅞		
Equador,	£ 100........... 1 „			
Venez.,...	Obligatien...... 3 „	27	27 5/16	
„	Uitgestelde .... 1½ „	14 5/16		
Grenada,	Obligatien...... 3¾ „	16 3/16		
„	Uitgestelde	5¼		
Mexico,..	Obligatien...... 3 „	21⅝	21 13/16	
Illinois,	.... 7 „	81⅞	82	81⅞

Rusland, Spoorw. Actien, volgef., 5 pc., 223, 223½. Weener Bankactien *f* 867, *f* 869, *f* 869. Philad., bij Rothschild, 6 pc., 83. Griekenl., 1825, 5 pc., 3 13/16, ⅞. N. Russen 65 1/16.

Beleening 3 pc., Prolongatie 3 pc., Disconto 3 pc.

Binnenl. fondsen nagenoeg onveranderd. Van buitenl. Russische iets vaster en Oostenr., Spaansche en Venezuel. meer aangeboden, bij niet zeer levendigen omzet.

Laatste prijzen ten 5 ure: Holland, 2½ pc., 64⅝. Spanje, 1¾ pc., 33⅞; dito Binnenl., 3 pc., 43 3/16. Oostenrijk, Metall., 5 pc., 56 1/16, ⅛; dito Nat., 5 pc., 60⅞.

LONDEN den 28 September.

3 pc. Cons. cont.	95⅝ a 95¾		3 pc. Peru....	72 a 73	
id. id. op tijd	95⅝ - 95⅞		4½ pc. id. Urib.	83 - 84	
5 pc. Oostenrijk	75 - 80		id. te New-Y.	79 - 81	
4½ pc. België..	98 - 100		3 pc. Portugal.	45½ - 46½	
5 pc. Braz. 1824	103 - 104		5 pc. Rusland.	110 - 112	
id. 1829 39 ...	— - —		4½ pc. idem ex c.	99 - 100	
id. 4½ pc. 1852	94½ - 95½		3 pc. Spanje...	46 - 46½	
idem 1858....	94½ - 95½		1¾ pc. idem...	34¼ - 34¾	
6 pc. Buen.-Ayr	74 - 78		idem Amort. ..	11 - 11½	
6 pc. Chili....	104 - 106		id. Cert. Coup.	4½ - 5	
3 pc. idem....	74 - 78		5 pc. Sardinië.	86 - 87	
5 pc. Denemark	98 - 102		6 pc. Turkije..	83½ - 84½	
3 pc. idem ...	85 - 87		idem Nieuwe..	69 - 70	
2½ pc. Holland.	65½ - 66½		4 pc. idem. ...	102¼ - 102¾	
4 pc. idem. ...	102 - 103		3 pc. Venezuela	28 - 29	
Ecuador......	15½ - 16½		idem Uitgest..	14¾ - 15¼	
id. Land-warr.	3½ - 4½		Wissel Amst. krt.	11.14 a 15.	
3½ pc. Grenada.	17½ - 18½		idem 3 m.	11.16 - 16½.	
id. Uitgestelde	5 - 5½		id. Rott. 3 m...	11.16 - 16½.	
3 pc. Mexico.	23¼ - 23¾		id. Parijs kort....	25.10 - 17½.	
4½ pc. Peru...	91 - 92		idem 3 m.....	25.32½ - 37½.	

Binnenlandsche fondsen iets hooger. Buitenlandsche met matigen omzet prijshoudend.

PARIJS den 28 September.

Frankrijk 3 pc. a cont. 69.30, 69.20, 69.20; dito op ult. 69.35, 69.10, 69.20; dito 4½ pc. a cont. 95; dito op ult. 95.25. Crediet Mobilier 817.50, 812.50, 815.

De beurs was heden kalm en schijnt, bij gebreke van belangrijke politieke tijdingen, na de levendige beweging in de vorige week, hare afwachtende houding te willen bewaren. De neiging der meeste fondsen was echter meer tot dalen dan tot rijzen. Buitenlandsche meest onveranderd.

Officiële Wisselkoersen.

ROTTERDAM 29 Sept.

2 maanden.		Kort.
Londen...	11.65	11.70
d.° 3/m.	11.62½	—
Parijs . .	55½	55¾
d.° 3/m.	55⅜	—
Bordeaux.	55¼	55½
Genua...	45¼	—
Livorno. .	38½	-
Napels . .	79	—
Petersb. .	167	—
Hamburg.	35⅛	35 3/16
d.° 3/m. .	35 1/16	—
Antwerp .	—	1½ v
6 weken.		**Kort.**
Frankfort	99¾	—
Augsburg	99	—
Weenen..	95	—
Triest. . .	94⅝	—

AMSTERDAM 29 Sept.

2 maanden			zigt	
Londen. .	11.67½	p	11.72½	p
Parijs. . .	55 7/16	g	55⅛	g
Bordeaux.	55	g	—	g
d.° ½ m.	55½	g	—	g
Genua . .	45½	g	—	g
Livorno. .	38½	g	—	g
Napels . .	79	g	—	g
Hamburg.	35⅛	g	35 3/16	g
3 maanden.			**Zigt.**	
Madrid . .	238	g	—	g
Cadix. . .	240	g	—	g
Sevilië . .	237	g	—	g
Bilbao . .	237	g	—	g
Lissabon .	40⅜	g	—	g
Porto. . .	40¼	g	—	g
Petersb. .	167	g	—	g
6 weken.			**Zigt**	
Weenen ..	95	g	—	g
Augsburg	99	g	—	g
Frankfort.	99¾	g	—	g

Disconto 3 en 3½ pc. Rotterdam ½.

Prijzen der Buitenl. Coupons

en UITGELOTE OBLIGATIEN.

AMSTERDAM den 29 September.

Metalliek	*f* 23.90	Sp. Piasters	*f* —.
idem Nationale..	- —.—	„ Coup. per fr.	- —.
Napelsche	- —.—.	Hamb. Russen ..	- 32⅜.
Div. Eng. in £...	- 11.62½.	Russ. in Zilv. R.	- 33 11/16.
Eng. Russen....	- 11.70.	Poolsche in fl...	- 27⅜.
Fransche.......	- 55¼.	Coup. Port. 1 Jan	
Belgische.......	- 55¾.	1848 per £ 2.	- —.—
Pruissische.....	- 34⅛.	Papier Roeb....	- 36½.

Handelsberigten.

ROTTERDAM den 29 September.

TABAK. Heden werden verkocht 32 v. Maryland ex Alexander.

SCHIEDAM den 29 September.

GRANEN. Gerst. 130 ℔ Coursche *f* 173 6/w.

MOUTWIJN per Ned. Vat zonder fust	*f* 14.—.
JENEVER, „ „ „ „ „	- 19.50.
Amst. proef, „ „ „ „ „	- 20.75.

alles zonder de belasting.

SPOELING, per Ketel .... - 0.40

DELFT den 29 September.

BOTER. Heden zijn de prijzen geweest: *f* 56 a *f* 68; ter markt zijn verkocht 692/8.

GOUDA den 29 September.

VEEMARKT met goeden aanvoer vlug tot de prijzen van de vorige week verkocht.

AMSTERDAM den 29 September.

TABAK. Heden werden bij inschrijving afgedaan 72 p. Java, hoofdm. TEMPEH, en 243 p. dito diverse merken, per Eersteling.

HUIDEN. Door de N. H. M. zullen op 19 October te Rotterdam bij inschrijving ten verkoop worden aangeboden: 1380 Java Koe-, per Cornelis Smit; 2569 Singapore Koe-, 1 dito Hertevel, 1017 dito Koe- en 332 Buffel-, per Burmah; 1792 Java Buffel-, per Jonge Jan; 795 dito dito, per Krimpen aan de Lek; 211 dito dito, per Paul Johan; 72 dito dito, per Eersteling; 2300 Padang dito, per Helena Anna.

TALK. Gisteren werden bij inschrijving 14 f., van Batavia aangebragt, tot fermen echter geheimen prijs toegewezen.

GRONINGEN den 27 September.

GRANEN enz. Tarwe en vooral nieuwe meer gezocht; 127 a 130 ℔ Ommel. Roode *f* 7.95, *f* 8.10 a *f* 8.40, *f* 8.55; 123 a 130 ℔ N. dito dito *f* 7.25, *f* 7.40 a *f* 8.15, *f* 8.30; 123 a 127 ℔ N. Old. dito *f* 7.05, *f* 7.20 a *f* 7.45, *f* 7.60; 123 ℔ N. Ommel. Witte *f* 7.50, *f* 7.65. Rogge goed prijshoudend: 116 a 123 ℔ jarige en nieuwe *f* 5.70 a *f* 6.30. Boekweit zeer schaarsch ter veil en weer 20 cent verhoogd: 113 a 120 ℔ N. Zwarte Zand *f* 5.50 a *f* 6.20. Gerst met veel handel tot eenigzins drukkende prijzen: 96 a 103 ℔ nieuwe Winter *f* 4.80 a *f* 4.50. Haver in alle soorten met kleinen omzet onveranderd: 78 a 85 ℔ N. Dikke Brouw *f* 3.65 a *f* 4.15; 65 a 68 ℔ N. Witte Voer *f* 2.90 a *f* 3.10; 65 a 72 ℔ N. Zwarte dito *f* 2.55 a *f* 3.15. Paardeboonen weinig aan maar ook minder gevraagd. Gort goed prijshoudend: Grove *f* 8, *f* 8.40; Puik *f* 8.60 a *f* 9 en Parel per 100 N. pond *f* 11.25 a *f* 16.50. Koolzaad met weinig handel in een doen, voor knappe inlandsche is *f* 10.40 a *f* 10.50 bedongen, Oostvriesche te hoog gehouden. Raapolie *f* 42, *f* 42.25. Lijnolie *f* 31.50. Raapkoeken *f* 65 a *f* 67.

LONDEN den 27 September.

SUIKER was flaauw en de meeste soorten 6 d. lager. Omzet 634 v. Uit de hand zijn afgedaan 120 k. Havanna n.° 14 tot 43/ en eene lading van 1100 k. Havanna n.° 18 tot 30/6. Geraffineerd onveranderd met weinig handel, br. Lumps 48/. — KOFFIJ. Natif Ceylon 6 d. lager. — CACAO met vaste prijzen meer gevraagd. Omzet 2 a 300 b. Bahia en 150 b. Trinidad tot geh. prijs en 100 b. Grenada tot 58/6. — THEE stil; ord. Congo 17¼. — RIJST vast maar stil. Omzet 4000 b. Bengaal tot 10/ a 11/9 en 2000 b. Bassein tot 8/6. — Van SAGO werden 1000 k. tot vorige prijzen verkocht. — KATOEN stil. Omzet 50 b. Madras. — SALPETER. Bombay vast; 600 b. Bengaal bedongen 34/6. — METALEN. Schotsch IJzer stil; 51/3. Tin en Zink zonder handel. — OLIEN. Lijn- 28/3 a 28/6; Cocos- vast, Ceylon- 41/, Cochin- 43/. Palm- vast 45/6, Terpentijn- 9/3 a 9/6. — TALK vast maar onveranderd. Men noteert P Y C disp. 58/3, Sept. 58/, Oct./Dec. 58/6, Dec. 58/6.

LONDEN den 28 September.

SUIKER. In veiling werden verkocht ca. 445 v. Porto Rico tot 36/ a 44/6 en 115 v. Cuba tot 35/6 a 38/6. — KOFFIJ. Omzet 700 b. Plant. Ceylon tot 69/ a 74/ en 2960 b. Costa Rica tot 61/ a 71/6. — SPECERIJEN. 615 b. Zanzibar Nagelen bedongen 3¾ a 3⅝ en 1446 b. Zwarte Singapore Peper 4¼ a 4⅜. — ARROWROOT. Omzet 198 vtjs. St. Vincent tot 2½ a 4½ d.

GRAANMARKT. Tarwe en Meel goed prijshoudend. Gerst als voren. Erwten en Boonen onveranderd. In Haver ging veel om. Lijnzaad vast; andere Zaden als voren.

Van den 26 tot den 27 dezer werden ingevoerd 1350 q. binnen- en 3350 q. buitenl. Tarwe; 1140 q. binnen- en 3720 q. buitenl. Gerst; 4730 q. binnen- en 10,350 q. buitenl. Haver en 520 z. binnen- en 120 z. en 500 v. buitenl. Meel.

ANTWERPEN den 28 September.

KOFFIJ. Wij vernemen den verkoop van 300 b. St. Domingo in de 2de hand. — GRANEN. De markt is stil en onveranderd. Odessa Gerst zeilende bedong *f* 6⅝. — KATOEN. Omzet 25 b. Mobile. — WOL. De veilingen zijn heden aangevangen en er worden geveild 2147 b. diverse soorten. — SUIKER. In veiling werden heden 270 k. Havanna verkocht.

HAVRE den 26 September.

KATOEN. Omzet heden 1200 b. De prijzen blijven flaauw. — KOFFIJ met redelijken handel. Omzet 1300 b. Rio tot fr. 68½, 120 b. natif Ceylon tot fr. 120 en 3829 b. Costa Rica op levering tot geh. prijs. — SUIKER hooger, 121 v. Antilles bedongen fr. 59 en 620 v. Havanna n.° 12 fr. 35½. — Van HUIDEN bedongen 700 st. gez. Rio fr. 68. — RIJST. Voor 3000 b. Rangoon betaalde men fr. 12. — COCHENILLE gevraagd. — Van QUERCITRON vonden 300 b. Baltimore tot fr. 12 nemers.

HAMBURG den 28 September.

KOFFIJ vast, bij zeer weinig aanbod. Omzet 2500 z. diverse. — GRANEN. Tarwe en Rogge in loco vast; buitenl stil. — RAAPOLIE op October 23, op Mei 23.12 a 23.14. — ZINK. 1000 ctr. loco tot ultimo October 13.5.

Advertentien.

Heden overleed, in den ouderdom van 32 jaren, mijne hartelijk geliefde Echtgenoote, MARIA JOHANNA VAN ROSSEM, na eene gelukkige Echtvereeniging van 9 jaren.

Ik verlies in haar eene lieve Gade en mijne drie Kinderen eene getrouwe Moeder.

Rotterdam 26 *September* 1859. A. C. VAN ROSSEM, *H. Wz.*

ACADEMIE
VAN
BEELDENDE KUNSTEN EN TECHNISCHE WETENSCHAPPEN
te Rotterdam.

Het BESTUUR brengt ter kennis van de Leerlingen dat het **Onderwijs** een aanvang zal nemen op Maandag den 3den October aanstaande voor de Afdeeling **Technische Wetenschappen**, en op Dingsdag den 4den October voor de Afdeeling **Beeldende Kunsten**, beide des avonds ten 6 ure.

Rotterdam 26 *September* 1859.

Namens het Bestuur voornoemd,
C. G. SCHUTZE VAN HOUTEN,
Secretaris.

Het BESTUUR der **Werkinrigting voor Hulpbehoevende Blinden** ***alhier***, erkentelijk voor de Geschenken ten behoeve der aanstaande

VERLOTING

ontvangen, verzoekt ieder, die daarvoor nog iets beschikbaar wil stellen, dit vóór den 7 October a. s. bij een der Ondergeteekenden in te zenden.

Namens het Bestuur,
E. DEKKER, *President.*
H. RETEMEIJER, *Secretaris.*

Miss ROCHE

begs to intimate that she continues to give **Instruction** in the

ENGLISH LANGUAGE

at private Houses, Schools, or at her lodgings, **Lamsteeg**, N.° 37, where she will be happy to receive applications.

PASSAGE naar JAVA.

Naar
SOURABAIJA,
DIRECT,
zal
vóór ultimo October
worden geëxpedieerd,

het **Nederlandsch snelzeilend BARKSCHIP** ***KINDERDIJK***, Kapitein **D. Zwaneburg.** Adres bij KUYPER, VAN DAM & SMEER en HUDIG & BLOKHUYZEN, en te Amsterdam bij DE CONINGH & Co.

Te ROTTERDAM
ligt in Lading
NAAR
BATAVIA EN SAMARANG,

voor GOEDEREN en PASSAGIERS, het **snelzeilend gekoperd** *Nederl.* **BARKSCHIP CHRISTIAAN HUYGENS**, Kapit. **J. van Katwijk**, hebbende uitmuntende Inrigtingen voor Passagiers en voerende eenen geëxamineerden Scheepsdoctor. Adres bij de Cargadoors DE GROOT ROELANTS & Co., te *Schiedam*, en P. A. VAN ES & Co., te *Rotterdam*.

ROTTERDAM—NEWCASTLE.
Voor Passagiers en Goederen.

Het Stoomschip **LORD RAGLAN**, Kapitein **John Hart**, zal van hier naar **NEWCASTLE** vertrekken ZATURDAG 1 OCTOBER, des morgens ten **10 ure.**

Adres bij *D. BURGER & ZOON.*

STOOMBOOTVAART
TUSSCHEN
ROTTERDAM en HULL.
Voor PASSAGIERS en GOEDEREN.

De Rader-Stoomboot **SEA GULL**, Kapitein **R. M. Sawyer**, vertrekt van **ROTTERDAM** naar **HULL ZATURDAG** den 1sten **OCTOBER**, des middags ten **twaalf** ure.

Adres bij *J. B. CROL & Co.*

De ZALF en PILLEN van HOLLOWAY
zijn een zeker werkend Middel
tegen **ZINKINGEN en JICHTPIJNEN.**

G.... H......, te Veendam, was lijdende aan hevige Zinkingen en beproefde een aantal zeer vermaarde hulpmiddelen, in de hoop daardoor verligting in zijne smarten te erlangen, doch de Ziekte nam veel meer en zoo zeer toe, dat hij het bed niet meer verlaten en handen noch voeten bewegen kon. In dezen treurigen toestand werd hem door een vriend eene zekere hoeveelheid **Zalf** en **Pillen** van **Holloway** ter hand gesteld. Hij begon onmiddellijk daarvan gebruik te maken. en aldra eene verbetering in zijnen toestand gevoelende. ging hij gedurende elf weken daarmede voort en geniet thans eene volmaakte gezzondheid.

Zijn op *franco* aanvraag a contant te bekomen bij den Heer **J. M. VAN RENESSE**, Depôthouder te **'s Gravenhage**; aan het Hoofd-Depôt bij den Heer **J. STRAATMAN**, te **'s Hertogenbosch**; alsmede in *Holloway's Etablissement* te **Londen**, 244. Strand, en te **New-York**, 80, Maiden-Lane.

DOOR HET VERMEERDERD DEBIET ZIJN DE OP NIEUW VERMINDERDE PRIJZEN NU DE VOLGENDE:

DOOSJES PILLEN van *f* 0.80, *f* 1.85, *f* 3.00, *f* 6.75, *f* 13.50, *f* 20.50.
POTJES ZALF „ - 0.80, - 1.85, - 3.00, - 7.05, - 13.85, - 20.95.

PRÉCURSEUR d'ANVERS.
L'Indépendance Belge.

Op deze COURANTEN worden nog **MEDE-ABONNÉS** gevraagd.

Nieuwe Couranten-Leesinrigting,
van H. W. DUSAULT,
Lange Torenstraat, wijk 7, n.° 245.

Bij **H. A. KRAMERS** alhier is voorhanden:

LA LÉGENDE DES SIÈCLES,
par
VICTOR HUGO.

2 vol. in 8.° Prijs............ ***f* 6. 75.**

VOORLOOPIG BERIGT.

De Ondergeteekende maakt zijne geachte Begunstigers opmerkzaam op zijne **Jaarlijksche Uitgave** der

van Zwaamen's en Thompson's
ROTTERDAMSCHE EN ENKHUIZER
ALMANAKKEN

voor ***1860***, in onderscheiden Soorten en Prijzen.

De **Sterrekundige Berekeningen** en **Watergetijden** van dezen van oudsher gerenommeerden **Volks-Almanak**, worden steeds geleverd door de HH. P. J. KAISER, Math. et Phil. Nat. Cand., en E. M. BEIMA, Math. Mag. Phil. Nat. Docter en Conservator aan 's Rijks Museum van Natuurlijke Historie te Leyden, terwijl het **Mengelwerk** weder is zamengesteld onder Redactie van onzen verdienstelijken Stadgenoot den Heer L. VAN DEN BROEK. van wiens hand er zich eene uitmuntende Serie **Dichtstukjes** in zal bevinden.

De Uitgever vleit zich dan ook met hetzelfde gunstige debiet, dat hij sints zoo vele jaren mogt genieten.

Rotterdam 30 *September* 1859.

E. DE BONT,
Firma *DE ERVE MULDERS*,
Steiger, over de Koornbeurs, het tweede Huis van de Moriaansteeg.

ROTTERDAMSCHE SCHOUWBURG.

Heden begint de laatste Serie
der TENTOONSTELLING van
STEREOSCOPEN,
van *THs. PATZAL*, uit *Triest*.

Deze bevat het geheele **HEILIGE LAND** (Palestina) tot aan de Doode Zee, te weten: Jeruzalem — Nazareth — Bethlehem — Jazza — Damascus — Banias — Aboogosh — het Graf van Absalon in het Dal Josafath — het Graf van Christus — de Geboorteplaats van Maria — de Jordaanstroom — de Cederen van den Libanon — de Doode Zee enz. — Wijders eene Zandbank met een grooten Krokodil in den Nijl — Statuen uit het Vatikaan te Rome enz.

Deze **laatste Serie** blijft gedurende **zes dagen** te bezigtigen.

Entree 49 Cents en Kinderen 25 Cents.

De Prijs van 12 Biljetten op eens genomen is ***f* 3.**

Geopend van des morgens **10** tot des avonds **9** ure.

VERTREK der SPOORTREINEN.
Hollandsche Spoorweg.

Van Rott. naar Amsterdam: 7, 9.30, 11.40, 3.30, 7.45.
„ „ alleen n. 's Hage: 9.35 des av. en Zond. 5 's midd.
„ Amst. naar Rotterdam: 8, 10.25, 1.30, 4.30, 7.30.
„ 's Hage alleen n. Rott.: 8.30. 's morg. en Zond. 8.30 av.

Spoorweg Antwerpen-Rotterdam.

Van Rott. naar Antwerpen en Breda: 10.15, 3.—.
„ Dordrecht naar Rotterdam: .... 10.40, 3.20.
„ Breda naar Antwerpen en Rott.: 6.50, 12.35.
alleen naar Antwerpen en Moerdijk: 5.20.
„ Antwerpen naar Breda en Rott.: 7.45, 12.20.
alleen naar Breda en Moerdijk: 5.25.

Rhijn-Spoorweg.

Rott.n.Utr.,Amst.,Arnh.: 7.—, 10.—, 12.15, 1.30, 5.15, 7.15
Amst.n.Utr.,Rott.,Arnh.: 7.20, 10.35, 12.30, 2.30, 6.—, 7.45
Arnh.n.Utr.,Amst.,Rott.: 6.30, 9.45, 11.35, 12.30, 6.50,—
Utr.n.Rott. 6.30.— Utr.n.Amst. 6.45, beide behalve Zondag.

Gedrukt en uitgegeven bij
G. en C. A. van Reyn,
te Rotterdam.

BIJBLAD,
behoorende tot de
ROTTERDAMSCHE COURANT
VAN
VRIJDAG 30 September 1859, N.° 233.

STATEN-GENERAAL.

Tweede Kamer.

Zitting van Donderdag 29 September.

In de zitting der Tweede Kamer van heden kwamen in: 1°, twee wetsontwerpen tot wijziging van het derde hoofdstuk van de Staatsbegrootingen voor 1858 en 1859; 2°, eene missive van den Minister van Finantiën, waarbij wordt overgelegd de Staatsrekening over 1856 en andere rekeningen van fondsen. De ontwerpen worden verzonden naar de afdeelingen, en de Staatsrekeningen gesteld in handen eener commissie, bestaande uit de heeren Elout. Hoynck van Papendrecht, Kien, Hoffman en Dirks; 3°, eene missive van den Hoogen Raad der Nederlanden, mededeelende eene lijst van aanbeveling, bevattende zes kandidaten voor de vacature in den Hoogen Raad. Op die lijst komen voor de heeren mrs. 1°, A. van Galen, procureur-generaal bij het geregtshof in Zuidholland: 2°, J. J. Splitgerber, raadsheer in het prov. geregtshof in Noordholland; 3°, R. W. Tadama, kantonregter te Zutphen; 4°, G. C. Gordon, president van de arrondissements-regtbank te Tiel; 5°, A. J. van Deinse, raadsheer van het prov. geregtshof in Zeeland, en 6°, A. W. Wichers, officier van de arrondissements-regtbank te Utrecht. De Kamer zal op een naderen dag de nominatie voor de vacature opmaken.

De Voorzitter (de heer mr. W. H. Dullert) deelde voorts mede, dat de sectiën tot rapporteurs hadden benoemd voor de wetsontwerpen: *a*, tot wijziging van de tarieven voor den accijns op den turf en de steenkolen, de heeren van der Linden, van Heyden, van Voorthuyzen, Betz en Kingma; *b*, tot afstand van domeinen, de heeren Hoynck van Papendrecht, Meylink, Poortman, van Lynden en Jespers: *c*, tot wijziging van hoofdstuk IV der Staatsbegrooting voor 1858, de heeren Sander, Meeussen, van Reede. Elout en van Nispen.

De Voorzitter herinnerde daarna, dat de Kamer, indien zij niet anders beslist, volgens art. 132 van het reglement van orde hervat de werkzaamheden, voor zooveel van haar afhangt, van die zaken, die in de vorige Zitting niet waren afgedaan. Dien ten gevolge stelde de Voorzitter voor, en vereenigde zich de Kamer met dat besluit, om de werkzaamheden te hervatten over:

1°, het voorstel van den heer van Nispen en 8 andere leden, tot afschaffing van den accijns op het geslagt — waarover geen voorloopig verslag is uitgebragt;

2°, het voorstel van dezelfde leden tot amortisatie van schuld, waarop het voorloopig verslag is onbeantwoord gebleven;

3°, acht overeenkomsten met Indische Vorsten;

4°, inlichtingen op de Staatsrekening van 1854;

5°, inlichtingen op de Staatsrekening van 1855;

6°, ordonnantien van den G.-Generaal van N. Indië. houdende verbod van invoer van vuurwapenen in Palembang;

7°, verslag over de verrigtingen betrekkelijk het herstel van het muntwezen in N. Indië, over 1857;

8°, inlichtingen op de verslagen der commissie betrekkelijk den staat der hooge, middelbare en lagere scholen, over 1854—55, over 1855—56 en over 1856—57;

9°, rekening van de commissie van liquidatie voor de voormalige wees- en momboirkamers, over 1857;

10°, verslag betrekkelijk den staat der hooge, middelbare en lagere scholen over 1857—58;

11°, verslag van de commissie van liquidatie voor de voormalige wees- en momboirkamers over 1858;

over al welke stukken nog geen verslag is uitgebragt.

12°, voorstel van de heeren Strens en 2 andere leden, tot het houden van eene enquête betrekkelijk de wateraftappingen op de Maas, waaromtrent nog geen eindverslag is uitgebragt.

13°, verslag over de verrigtingen van het armbestuur over 1857;

14°, verslag over de werkzaamheden tot het herstel van het muntwezen in Ned. Indië, over 1858;

15°, verslag over de verrigtingen van de Algemeene Rekenkamer over het jaar 1858;

omtrent al welke stukken nog geen verslag is uitgebragt.

De Voorzitter benoemt, op gezag van de Kamer. tot leden van de ondervolgende commissien de volgende heeren, ter vervulling van vacaturen, ontstaan door het overlijden van den heer Luyben en de aftreding van den heer Ten Cate.

a, voor de commissie voor de verslagen omtrent den staat der scholen, jaren 1854—55, 1855—56, 1856—57, de heeren Strens en Elout;

b, voor die van de Staatsrekening 1854—55, de heer Hoffman;

c, voor die van de Staatsrekening 1857—58, de heer van der Veen;

d, voor die van het verslag over de verrigtingen van het armbestuur over 1857. de heer Hugenholtz.

Daarna wordt aan den heer Duymaer van Twist verlof verleend tot het voeren van het woord over

de gebeurtenissen te Bandjermassin.

De heer *Duymaer van Twist*.

Ten gevolge van de welwillende toezegging, mij door Z. Exc. den Minister van Kolonien gedaan, in de zitting dezer Kamer van 13 julij jl., mogt ik reeds den 16 daaraanvolgende van Z. E. ontvangen:

a, drie bundels O.-Ind. besluiten te weten:

Openbare over nov. 1851, waarin voorkomt het besluit van 13 nov. 1851, n.° 4.

Geheime over de jaren 1852 en 1854, bevattende de besluiten van 10 junij 1852 L.a C^1 en van 19 october 1854 L.a I^5 en

b, drie Indische depêches en bijlage respectivelijk gedagteekend: 14 januarij 1853, n.° 28 *a* ₃, 22 april 1856, n.° 17, L.a A^9 en 5 december 1858, n.° 1055, bevattende de beschikkingen gedurende mijn bestuur over Ned. Indië ten aanzien van de troonsopvolging van het Bandjardsche Rijk genomen; met aanbod van afschrift dezer stukken, voor zoover dit door mij zou worden verlangd, en met aanbod tevens om uit Indië te ontbieden afschriften van andere, ter zake betrekkelijke, hier niet aanwezige stukken.

Bij mijnen brief aan den Minister van 18 junij heb ik afgezien van het verzoek om nog andere stukken uit Indië te ontbieden:

1°, omdat het mij bekend was, dat in den regel van de meest belangrijke stukken afschriften aan het Departement van Kolonien waren verzonden;

2°, omdat zeker 4 a 5 maanden zouden moeten verloopen, alvorens de uit Indië ontboden stukken hier zouden kunnen aankomen;

3°, omdat ik meende dat de hier aanwezige stukken voldoende zouden zijn om te kunnen beantwoorden de vraag, of de genomen beschikkingen, op het tijdstip waarop, onder de omstandigheden waaronder ze zijn genomen, en met het oog op de toen verkregen rapporten en adviezen, al dan niet afkeuring verdienen?

Omtrent de vragen: of de genomen beschikkingen als de oorzaak moeten beschouwd worden van de zoo vreeselijke gebeurtenissen in den loop van dit jaar? of die gebeurtenissen niet zouden hebben plaats gehad, bijaldien de troonsopvolging en het Rijksbestuur anders waren geregeld geworden? Zoo ja, of er tijd genoeg geweest is, om op die beschikkingen terug te komen, en of daartoe voldoende aanleiding heeft bestaan? In één woord, omtrent al hetgeen, na mijn vertrek uit Indië in mei 1856 gedaan of niet gedaan is, — wensch ik, nu althans, het stilzwijgen te bewaren. En daarom heb ik ook aan den Minister *niet* gevraagd afschrift van de Indische depêche van 5 december 1858.

Op 27 julij jl. had ik de eer van den Minister van Kolonien de door mij gevraagde afschriften van stukken te ontvangen, die ik thans voor mij heb liggen.

Zoo als uit het verhandelde in de zitting van 13 julij kan blijken, was het aanvankelijk mijn voornemen al de stukken, die ik van den Minister van Kolonien zal ontvangen, onder bijvoeging eener nota te publiceren.

Het vereerend vertrouwen evenwel, door den Minister in mij gesteld, — maar waardoor tevens op mij de verantwoordelijkheid is gebragt van beslissing der vraag: wat al of niet zonder bezwaar aan de publiciteit kan worden overgegeven? maken het mij ten dubbelen pligt, om ten deze met omzigtigheid te werk te gaan.

Ik meen dan ook slechts een paar dier stukken in zijn geheel te mogen voorlezen. Uit de overige mag ik slechts het een en ander mededeelen, op het gevaar af van welligt beschuldigd te worden datgene te hebben verzwegen wat ten mijnen bezware zou kunnen strekken.

Veel komt in die stukken voor, wat voor publiciteit, althans nu, nog niet vatbaar is. Veel vooral omtrent personen, ik bedoel bepaaldelijk inlandsche grooten, over wie het oordeel van verschillende residenten niet altijd hetzelfde is geweest, en aan wie het Gouvernement zich gedrongen heeft gezien of welligt in het vervolg gedrongen kan zien, gezag toe te vertrouwen.

Acht ik mij dus verpligt, die stukken aan de publiciteit te onthouden: ik zie er geen bezwaar in *al* de ontvangen stukken *ter inzage van de leden dezer Kamer* ter griffie neder te leggen, in het volste vertrouwen dat door geen van mijne geachte ambtgenooten daarvan misbruik zal worden gemaakt.

I. Het besluit van 13 november 1851, n.° 4, luidt als volgt:

Gelezen de missive van den Resident Zuid- en Ooster afdeeling van Borneo van 30 september 1857 Lit. P 1a geheim, en de daarbij in afschrift overgelegde met den Sultan van Bandjarmassing gevoerde Maleische briefwisseling, waaruit blijkt: dat de Rijks bestuurder Pangeran *Ratoe Anoem Mangkae Boemi Kintjama* in den morgen van den 7 september in de kraton van dien Vorst te Martapoera is overleden, en dat Pangeran *Tandjid Illah*, oudste zoon van den Sultan Moeda (troonsopvolger) bij eene niet Vorstelijke Moeder verwekt, onder nadere goedkeuring der Regering, voorloopig als zoodanig is aangesteld en op de gebruikelijke wijze beëedigd, onder toekenning van het door den overledene blijkens het besluit van 2 october 1843, n.° 13, in verband met dat van 15 mei 1845, n.° 2, genoten tractement en toelagen van *f* 1000 's maands;

Gelet op art. 12 van het onder dagteekening van 4 mei 1826 met den Sultan van Bandjarmassing gesloten contract, goedgekeurd bij resolutie van 29 september 1826, n.° 10;

Den Raad van Nederl. Indië gehoord (advies van 4 november ll.)

Is goedgevonden en verstaan. Goed te keuren de keuze van Pangeran *Tandjid Illah* tot provisioneel Rijks bestierder van Bandjarmassing, onder toekenning aan denzelven van het door zijn voorganger genoten tractement en toelage van *f* 1000 's maands, ingaande met de maand october ll.

Afschrift enz.

Ten opzigte van dit besluit zij nog opgemerkt:

1°, dat het is genomen op en overeenkomstig het voorstel van den Resident der Zuid- en Ooster-afdeeling van Borneo.

2°, dat de Sultan eerst tot Rijks bestierder had voorgedragen Pangeran *Tandjid Illah*, daarna Pangeran *Iraboe Anam* en eindelijk, toen de laatstgenoemde door den resident niet was aangenomen, was teruggekeerd tot zijne eerste voordragt;

3°, dat het besluit is genomen in overeenstemming met het advies van den Raad van Indië.

Tot regt verstand van dit en volgende besluiten zij hier nog medegedeeld:

a. dat art. 11 van het contract op den 4 mei 1826 met den Sultan van Bandjarmassing gesloten, bepaalt: dat de Sultan aan den resident zijne keuze zal te kennen geven van den Prins, dien hij tot troonsopvolger wenscht te bestemmen, maar de goedkeuring van het Nederlandsch Indisch Gouvernement zal blijven afwachten, alvorens den door hem gekozen troonsopvolger als zoodanig volgens de oude landsgebruiken te bevestigen, uit te roepen of aan den Volke voor te stellen;

b, dat art. 12 van hetzelfde contract bepaalt, dat de Sultan geen Rijks bestierder in zijn Rijk zal kunnen aanstellen, alvorens zijne verkiezing deswege aan den resident te hebben medegedeeld en daarop de goedkeuring van het Nederlandsch Indisch Gouvernement ontvangen te hebben.

II. Uit het besluit van 10 junij 1852 litt. C blijkt:

dat op den 5 maart te voren was overleden de sultan Moeda Abd'oel Rahman, troonsopvolger van het rijk van Bandjermassing;

dat de Sultan van Bandjermassing zich bij brief had gewend tot den Gouverneur-Generaal, daarbij 1°, voordragende tot kandidaten om te vervullen de plaats van den overledenen Pangeran Tandjid Illah en Hidayat *Oellah*, de keus uit hun beiden geheel aan den Gouverneur-Generaal overlatende, onder bijvoeging evenwel, dat Z. H. gaarne zou zien dat de eerstgenoemde Pangeran werd verkozen; met bepaling dat wanneer deze Pangeran eenmaal als Sultan zoude optreden, alsdan *Hidayat Hellah* tot troonsopvolger zou worden benoemd: 2°, voordragende om te worden benoemd tot Rijksbestuurder de Pangeran *Roboe Anam*;

dat hierop bij dat besluit, overeenkomstig het verzoek van den Sultan, overeenkomstig het voorstel van den Resident en overeenkomstig het advies van den Raad van Indië, is goedgekeurd, dat de Pangeran Tandjit Illah worde benoemd tot Sultan van het Rijk;

dat evenwel, mede overeenkomstig het voorstel van den president en het advies van den Raad in de verdere voorstellen van den Sultan niet is getreden, maar aan Z. H. bij brief van den Gouverneur-Generaal is medegedeeld, dat het vooral nog niet noodzakelijk was te bepalen, wie eenmaal den Pangeran *Tandjid Illah* als Sultan zou opvolgen: dat de keuze van Pangeran *Proboe Anam* tot Rijksbestuurder, uit hoofde van tegen dien Pangeran bestaande bezwaren, niet kon worden goedgekeurd, dat evenwel de Sultan werd uitgenoodigd voor die betrekking een ander voor te dragen; zullende inmiddels de Pangeran *Tandjid Illah* de betrekking van Rijksbestuurder blijven waarnemen.

III. In de volgorde der gebeurtenissen moet thans worden vermeld de Indische depêche van 14 januarij 1853, n.° 28° 3.

De toestand van zaken in het Rijk van *Bandjermassin* was niet verbeterd. En het waren vooral de brieven van den Resident der zuid- en oosterafdeeling van Borneo van 4 en 8 september 1852 met de daarbij gedane voorstellen en het daaromtrent ingewonnen gevoelen van eenen vroegeren Resident die het Indisch Bestuur bragten tot de meening, dat de bij besluit van 10 junij 1852 genomen beschikkingen eene ondoelmatige en onstaatkundige regeling van bestuur en troonsopvolging in het Banjermassinsche Rijk hadden daargesteld:

dat aan den Resident, die door zijne berigten en adviezen het Gouvernement tot die beschikkingen had gebragt, en vooral die onaannemelijke voorstellen had gedaan als waren vervat in missives van 4 en 8 september, het noodige doorzigt en de noodige geschiktheid voor zijne hooge betrekking niet konde worden toegekend, hoezeer ook aan zijne goede trouw in geenen deele werd getwijfeld;

dat de onder de Vorstelijke familie van Bandjermassing heerschende verdeeldheid en de staat van onrust en spanning waarin het geheele Rijk verkeerde, dringend vorderden, dat aan het hoofd van het Nederl. bestuur en de residentie zuid- en oosterafdeeling van Borneo een man werd geplaatst, die door eene bezadigde handelwijze de leden van het Banjermassinsche Hof onderling zou weten te verzoenen en tot behartiging der belangen van het Gouvernement op te wekken.

Het was hoofdzakelijk op deze gronden dat, in overeenstemming met de adviezen van den Raad van Indië, van 7 en 30 december 1852, bij besluit van 14 januarij 1853, de resident der zuid- en oosterafdeeling, bij besluit van 6 februarij 1851, n.° 2, eervol uit die betrekking werd ontslagen.

Het was dit besluit met de daarbij behoorende bijlage dat in de Ind. depêche van 14 januarij 1853, n.° 28 ₃, aan den Minister van Kolonien werd medegedeeld.

Intusschen werd in geen der voorstellen van den ontslagen resident getreden, maar werden de berigten en voorstellen van zijnen opvolger afgewacht.

IV. Bij het besluit van 19 october 1854 (L.a $^1_5$ geheim) zijn de aangelegenheden van het Rijk van *Bandjermassing* uitvoerig verhandeld.

Daaruit blijkt, dat de Sultan toen had verlangd, dat de Pangeran *Tandjid Illah* van zijne waardigheden van troonsopvolger en waarnemend rijksbestuurder, die hem vroeger en in overeenstemming met des Sultans wenschen waren opgedragen, zou worden ontzet, en dat tot troonsopvolger mogt worden benoemd de Pangeran *Hidayat Oellah* en tot rijksbestuurder de Pangeran *Praboe Anam;*

dat aan den resident der zuid- en oosterafdeeling van Borneo was medegedeeld, dat de Gouverneur-Generaal thans, daar zijne rapporten beter dan vroeger waren ingediend, door den Pangeran *Hidayas Oellah* bereid zou worden bevonden om de verkiezing en aanstelling van den Pangeran tot Rijksbestuurder goed te keuren, voor het geval dat hij resident die verkiezing en aanstelling, met een verzoek om des Sultans goedkeuring, zou weten te verkrijgen;

dat evenwel de resident, ten gevolge van den invloed der Njai Ratoe *Kamatra Sarie* in het tot stand brengen van deze regeling niet had kunnen slagen.

In het besluit komt wijders het volgende voor, getrokken uit des residents brief van 8 julij 1854, n.° 715. geheim;

dat de resident niet gelooft dat zoo lang de Sultan door den invloed der Njai Ratoe *Kamatra Sarie* wordt beheerscht, de aangegeven regeling, waarbij zijn zoon *Rabra Anam* wordt uitgesloten, goedschiks is tot stand te brengen;

dat daarom de Pangeran *Sjarief Hastin*, de schoonzoon des Sultans, en anderen van oordeel zijn dat het Gouvernement tot strenge maatregelen moest besluiten;

dat de resident echter voor alsnog daartoe niet kon adviseren, omdat, hoezeer hij zich van eene bezadigde en onpartijdige houding tegenover het hof van *Martapoera* eene veel gunstigere uitwerking had voorgesteld, dan tot nu is verkregen, hij nogtans vermeent, dat gedurende het leven van den Sultan tot geene nadere inmenging in het Rijk van Bandjermassin moet worden overgegaan, zoo lang 's Gouvernements belangen niet benadeeld werden;

dat dit voor alsnog geenszins het geval is, daar niet alleen de rust ongestoord is gebleven, maar zich zelfs geene verschijnselen voordoen, die eerlang het tegendeel doen duchten;

dat het gebrek aan orde en regel in het Rijk geen nieuwe verschijnsels, noch een direct gevolg van den tegenwoordigen stand van zaken is, maar een kwaad meestal aan inlandsche Regeringen eigen;

dat de benoeming van Praboe Anam tot bestuurder in den tegenwoordigen stand van zaken geen de minste verbetering kan te weeg brengen;

dat zijne antecedenten in aanmerking genomen, voor zijne verheffing een goed motief zijn moet, dat echter niet bestaat:

dat de Pangeran *Tandjid Illah* en dus *Hidayat Oelah* om hunnen invloed en hunne bruikbaarheid behooren op den voorgrond te staan;

dat hunne uitsluiting van de troonsopvolging of het Rijksbestuur vooral later meer ongelegenheid zal kunnen te weeg brengen, dan die van Praboe Anam."

Op deze en andere gronden had de resident voorgesteld: „met intrekking der 1ste alinea van art. 1 van het geheime besluit van 10 junij 1852 L.a C^1, den Pangerang Hidyat Oellah te bestemmen als troonsopvolger van het Rijk van Bandjermassing."

Het was dus nu de vraag geworden of er voldoende redenen bestonden om af te wijken van het besluit van 10 junij 1852 (waarmede, zoo als uit het straks gezegde blijkt, het Indisch bestuur geenszins was ingenomen) en of voor het oogenblik eene andere rigting van troonsopvolging in zijn bestuur was daar te stellen, die een beteren waarborg kon opleveren tegen de verdeeldheid en wanorde in het Rijk van Bandjermassing?

Het Indisch bestuur heeft gemeend, na rijp beraad, die vraag ontkennend te moeten beantwoorden, en wel op de volgende gronden:

„Overwegende (zoo wordt in het besluit van 19 october 1854 gezegd)

„dat het Gouvernement niet zonder gewigtige redenen behoort terug te komen op de beschikkingen overeenkomstig den toenmaligen wensch van den Sulthan van Bandjermassing ten aanzien van den Pangerang Pandjid Ittah, genomen bij geheim besluit van 10 junij 1852 L.a C 5.

„dat die redenen niet bestaan, want dat het moet worden toegegeven, dat zoo deze Pangeran aan zijne verpligtingen jegens den Vorst is tekort geschoten, hetgeen deze als een grief tegen hem aanvoert, zulks aan de provocatie zijner tegenpartij is te wijten,

„dat het te betwijfelen is, of, daar eene dadelijke tusschenkomst van het Gouvernement, van welken aard ook, tot eenen gewenschten stand van zaken bij het Martapoerasche hof te geraken is, zoolang Sulthan Adam zal blijven toegeven aan den invloed, dien zijne gemalin Ratoe Kamela Sané op hem uitoefent, en waarin gedurende hun leven geene verandering is te zien;

„dat er geen waarborg bestaat, dat het doel zou worden bereikt, om de verdeeldheid aan dat hof te doen vervangen door eensgezindheid, wanneer niet worden bevredigd de wenschen van die heerschzuchtige vrouw, om haren geliefkoosden zoon Pangeran Praboe Anam te verheffen tot Rijksbestierder, waartoe het Gouvernement, na al het gebeurde, niet mag overgaan;

„dat het dus niet te verwachten is, dat eene eindregeling langs den minnelijken weg van schikking zal kunnen plaats grijpen, die alle partijen bevredigen zou, en het te betwijfelen is, of de drang der omstandigheden wel regtvaardigen zou, dat het Gouvernement thans met zijn gezag tusschenbeide trad;

„dat het nog geenszins is gebleken, dat, door de heerschende verdeeldheid der leden van het Vorstelijk huis van Martapoera, de belangen van het Gouvernement kunnen lijden: hetgeen niet waarschijnlijk zal plaats vinden, dan, zoo als de toestand van dat hof verward is, het niet minder zeker is, dat het ontzag voor het Gouvernement en de onmagt van die partijen, in verband met den volksaard, alle beduchtheid voor rustverstoring moest verbannen."

In het voorbijgaan moet ik hier opmerken dat destijds nog niemand dacht aan het element, dat bij de laatste gebeurtenissen van zooveel gewigt schijnt te zijn geweest, te weten: het Mohammedaansch fanatisme.

„Dat het daarom werkelijk aankomt den loop der gebeurtenissen af te wachten, en zich niet in te laten met de twisten;

„Dat, wat betreft de opmerking van den resident, dat de Pangeran Tandjid Illah en Hedaykt Oella er verreweg de voorkeur aan zullen geven, om eene billijke schadeloosstelling te ontvangen, dan om gevaar te loopen eenen mededinger op den troon te zien, — de Regering geen nut kan zien in de opheffing der dynastie van Bandjermassing, bij de onzekerheid, welke de kosten zouden zijn, zoowel van het onderhoud der gemediaticeerde Vorsten, als van het meer dadelijk bestuur; terwijl ook de trouw en de naauwgezetheid, waarmede de verbonden met de inlandsche Vorsten moeten nagekomen worden, daartoe geene vrijheid geven, zoolang de Vorsten van Bandjermassing niet meer reden van ontevredenheid geven, en mindere orde en regelmaat in het Rijk niet tot algeheele regeringloosheid overslaat, hetwelk het geval niet is."

Het besluit zelf luidt als volgt:

„Is goedgevonden en verstaan:

„hem resident der Zuid- en Ooster-afdeeling van Borneo te kennen te geven:

„*a*, dat geene voldoende termen zijn gevonden tot inwilliging der voorstellen, vervat in zijnen geheimen brief van 8 julij 1854, n°. 715.

„*b*, dat het, in den toestand waarin het Martapoerasche hof verkeert, en zoolang de belangen van het Gouvernement daardoor niet worden benadeeld, of het Rijk daardoor niet in regeringloosheid komt te vervallen, verkieslijk is voorgekomen, althans voor het tegenwoordige, niet verder aan te dringen op eene definitieve regeling van het Rijksbestuur, maar dat aan zijn beleid en doorzigt wordt overgelaten te zorgen, dat de onderlinge verdeeldheid der leden van het Vorstelijk gezin, zoo min mogelijk nadeelig terugwerkt op den gang van zaken;

„*c*, dat hij zich gemagtigd kan houden, om, voor het geval dat de Sulthan van Bandjermassing mogt terugkomen op zijnen aan hem resident gerigten brief van 11 sjawal 1270 (8 julij 1854) aan dien Vorst, namens den Gouverneur-Generaal te doen kennen, dat de Gouverneur-Generaal in dat ter zijner kennis gebragt schrijven geene voldoende aanleiding heeft kunnen vinden, om terug te komen van het geheim besluit van 10 junij 1852 L.a C 1, waarbij de Pangeran Sandjed Illah is erkend als kroonopvolger, noch van zijne beschouwing ten aanzien van den *Pangeran Praboe Avana*, zoo als die hem Sulthan, met het oog op de artt. 11 en 12 van het verjarend contract van 1826, zijn medegedeeld bij den brief van den Gouverneur Generaal van 10 januarij 1852; maar dat de Gouverneur Generaal dien ten gevolge, ten aanzien van het Rijksbestuur van Bandjarmassin door bemiddeling van den resident, zal blijven te gemoet zien meer aannemelijke voorstellen, dan die aangetroffen zijn in zijn zoo even aangehaald schrijven.

„Afschrift enz."

Ten deze zij hier nog opgemerkt, dat, ofschoon hier geen afschrift aanwezig is van het advies van den Raad van Indië, dit besluit evenwel in overeenstemming met dat van 3 october 1854 moest zijn genomen, daar anders dat advies in het besluit zou zijn opgenomen en de afwijking daarvan gemotiveerd.

V. Uit de Indische depêche van 22 april 1856 en het daarbij gevoegde geheim besluit van dien dag litt. A. blijkt: dat de Sultan van Banjermassin, met afwijking van zijn wensch om den Pangeran *Tandjet Illah* tot troonsopvolger benoemd te zien, en met afsnijding tevens van zijn later verlangen om den Pangeran *Hidayat Sillok* zoodanig te doen instemmen nu, geheel eigenmagtig en in strijd met art. 11 van het contract van 1826, den Pangeran *Praboe Aneran* tot Sultan had benoemd;

dat deze Pangeran zich dan alles aanmatigde, zelfs roof en moord aan de orde van den dag waren, zoodat reeds verscheidene hoofden aan het Banjermassinsche Rijk de tusschenkomst van den resident hadden ingeroepen;

dat al de vertoogen door den resident bij den Sultan tegen dien stand van zaken ingediend niets hadden uitgewerkt, evenmin als zijne pogingen om den algemeen bij het volk en de grooten beminden Pangeran *Hydaijah Sidat* als Rijks bestuurder te doen benoemen. De Gouverneur-Generaal meende dat deze stand van zaken eene dadelijke en ernstige tusschenkomst van het Gouvernement vorderde en besloot in overeenstemming met den Raad van Indië,

1°, aan den Pangeran Tandjedidat te doen uitreiken eene acte van goedkeuring van zijne keuze tot Sultan moeder, met last aan den resident om daaraan de noodige openbaarheid te geven door afkondiging met de vereischte plegtigheid.

2°, den resident der Zuid- en Ooster-afdeeling van Borneo te magtigen, om na oproeping ten einde in zijne verdediging te worden gehoord, den Pangeran *Praboe Anouw* voorloopig de hoofdplaats Bandjermassing als verblijf aan te wijzen, en hem zelfs in hechtenis te doen nemen.

3°, aan den Sultan van Bandjermassing te schrijven een brief (dien de spreker voorleest). Uit de stukken blijkt, dat men had gewenscht de overreiking van dezen brief met de vereischte plegtigheid, gepaard met eenig magtsvertoon, te doen plaats hebben, maar dat voor die dienst niet anders kon worden beschikbaar gesteld, dan Zr. Ms. stoomschip Admiraal van Kinsbergen, behoorende tot het station Makassar, en dat aldaar niet lang kon worden gemist.

Ter voldoening van dit besluit was de Admiraal van Kinsbergen naar Bandjermassing vertrokken, toen de laatst afgetreden Gouverneur-Generaal in mei 1856 Nederlandsch-Indië verliet.

Wat echter verder is gebeurd, behoort tot een later tijdvak. En het is dan ook daarom, dat ik van den Minister niet heb gevraagd afschrift der Indische depêche van 5 december 1858. Alleenlijk zij het mij vergund hier te herinneren, wat in het *verslag van het beheer en den staat der Kolonien van* 1856 (bijblad bl. 644) voorkomt, met betrekking tot den uitslag van de laatst vermelde maatregelen. De uitslag dezer maatregelen was gunstig. De bij het volk beminde Pangeran *Hydaijat Sidar* werd door den Sultan tot Rijksbestierder gekozen; eene keuze die door den Gouverneur-Generaal later werd goedgekeurd. De Pangeran *Prahoe Arouw* vestigde zich te Bandjermassing, waar de resident hem meer kon nagaan en daardoor kon beletten dat hij zich mengde in de zaken van het Rijk. Vooral door de mindere klasse der bevolking werd deze verwijdering zeer toegejuicht, en men hoorde dan ook sedert niet meer van misdrijven te Martapoera, die vroeger gedurig, en naar men meende door zijn toedoen, voorvielen. — Bij gelegenheid van de plegtige uitreiking van de acte van goedkeuring op de benoeming van den Rijksbestierder, gaf de Sultan zelf aan den resident zijne blijdschap te kennen over het herstel der goede verstandhouding. Ik heb mij bepaald bij de mededeeling der genomene beschikkingen en bij de beweegredenen die daartoe hebben geleid, zooals die uit de beschikkingen zelve blijken — en zulks voor zooveel het een en ander voor publieke mededeeling vatbaar scheen.

Ik laat thans aan anderen over de beantwoording der vragen, of die beschikkingen op het tijdstip waarop en onder de omstandigheden waaronder zij zijn genomen, met regt kunnen worden gewraakt?

Of er voor den Gouverneur-Generaal voldoende gronden aanwezig waren om daarbij af te wijken van de adviezen van den Raad van Nederlandsch-Indië?

Of die beschikkingen, in 1856 en vroeger genomen, als de oorzaak kunnen beschouwd worden van de gebeurtenissen van 1859? zoo ja, wat dan in 1856 had kunnen en behooren te worden beschikt, waardoor de gebeurtenissen van 1859 zouden zijn voorgekomen.

Of, indien latere gebeurtenissen, na mei 1856, eene andere en betere regeling van troonsopvolging, of ook andere maatregelen mogelijk en wenschelijk hadden gemaakt, er al dan niet voldoende tijd is geweest om daartoe over te gaan, voor de uitbarsting in 1859?

Eindelijk had de Minister in de zitting van 13 julij nog eene tweede oorzaak opgegeven van de gebeurtenissen die toen in het Banjermassinsche Rijk hadden plaats gehad. Het was aanvankelijk mijn voornemen daarover nog een woord te zeggen bij deze gelegenheid, maar ik heb daarvan later afgezien, omdat ik meen dat de laatste ordonnantie van den Gouverneur-Generaal daaromtrent ons wel spoedig in de gelegenheid zal stellen om die geheele zaak, niet alleen met het oog op Banjermassin, maar in het algemeen te bespreken.

De heer *Rochussen*, Minister van Kolonien, verklaarde, na eene herinnering aan hetgeen aan de vaststelling van dezen dag der discussie was voorafgegaan, dat hij op de zoo even voorgedragen nota niet geheel het stilzwijgen bewaren kon, ofschoon het voorzeker onmogelijk was om nu reeds dadelijk in alle bijzonderheden daarop te antwoorden. Daarna ging de Minister nagenoeg in de volgende bewoordingen voort:

Ik heb mij afgevraagd, wat is eigenlijk deze discussie? Is zij gehouden naar aanleiding van een voorstel van wet, van een rapport of van een voorstel, gesproten uit den boezem der Kamer? Neen, het was enkel eene bespreking van eene Indische aangelegenheid, als het gevolg van eene interpellatie, welke op 13 julij hier in deze Kamer heeft plaats gehad. Bij deze gelegenheid had de heer van Hoëvell, sprekende over den toestand van Indië, in het bijzonder in afkeurenden zin gesproken over de aangelegenheden van Bandjermassing en daarbij gevraagd: welke de oorzaken waren van de moordtooneelen, aldaar voorgevallen? Toen heb ik geantwoord, dat er, naar mijn inzien, tweeërlei oorzaken waren, vooreerst de regeling der troonsopvolging, en in de tweede plaats het fanatisme der Mohammedanen, door de opwekking der Radja's. Doch daar de interpellatie destijds meer bijzonder de strekking had, om daden van het Indisch bestuur te gispen, heb ik, uit gevoel van regtvaardigheid en onpartijdigheid, gemeend, alleen te mogen zeggen, dat de regeling dier troonsopvolging heeft plaats gehad vóór de optreding van den tegenwoordigen Gouverneur-Generaal, zonder bepaling van eenig tijdstip waarop die regeling heeft plaats gehad. Ik liet dus niet enkel op den laatst, maar ook op den voorlaatst afgetreden Gouverneur-Generaal, op mij zelf, den twijfel rusten, of ook door hem die regeling geschied ware. Immers, zij had even goed in 1850 of 1851 als in 1852 hebben kunnen plaats vinden. In deze eenvoudige verklaring van mijne zijde, heeft echter de heer van Twist, in vrij warme bewoordingen, gemeend eene beschuldiging te zien tegen eene zijner daden van bestuur. Toen reeds heb ik verklaard, dat elk denkbeeld van beschuldiging verre van mij verwijderd was, en dat ik alleen beoogd had een feit te constateren, omdat ik als Minister verpligt was aan de Kamer inlichtingen te geven.

De heer van Twist verzocht toen om eenige der stukken; aan dat verzoek heb ik voldaan, en de spreker uit Amsterdam heeft zelf erkend, dat ik in de ruimste mate voldaan en met spoed voldaan had aan het door hem uitgedrukte verlangen. Ik wil daarbij nog alleen de bijzonderheid voegen, dat ik den chef van mijn kabinet tot den spreker heb gezonden met de verklaring, dat, indien de verstrekte stukken niet voldoende waren, ik bereid was nog nadere inlichtingen te geven, en dat die hoofdambtenaar hem alsdan daarin behulpzaam zou zijn. Nu zeg ik den geachten spreker uit Amsterdam dank, dat hij het Staatsbelang in deze zaak hooger heeft geschat dan de gelegenheid, om alle bijzonderheden te vermelden, hetgeen zeer zeker bij den nog ongeregelden toestand van zaken in Banjermassing schadelijk zou zijn. Ik zeg hem dank, dat hij niet alles aan de publiciteit overlevert: iets dat ik aan *zijn* oordeel, aan *zijne* regtschapenheid en aan *zijne* bescheidenheid geheel heb overgelaten.

Kon het toch waar zijn, dat mededeelingen, gedaan door dezen afgevaardigde, van zaken waaromtrent weinig of niets bekend is, een allernadeeligsten indruk in Indië konden teweeg brengen, veel meer zou dit nog te duchten zijn, wanneer soortgelijke mededeelingen uit *mijn* mond werden gedaan. Ik zal dus dat voorbeeld van voorzigtigheid in dubbele mate in acht nemen, al zij het ook dat ik daardoor niet in de gelegenheid zal zijn, mijne meening meer volledig te adstruëren.

Het spreekt van zelf, dat ik op dit oogenblik de geheele nota niet in allen deele kan beantwoorden; ik wensch ook de aandacht der Kamer daarmede niet te vermoeijen. Zelfs ben ik niet vreemd aan de meening dat de vele vreemdklinkende namen en betrekkingen, die in deze zaak ter sprake moeten worden gebragt, door vele leden niet behoorlijk uit elkander kunnen worden gehouden. Ik zal dus slechts op enkele punten antwoorden, mij evenwel expresselijk voorbehoudende om, bijaldien ik dit later noodzakelijk mogt keuren, aan te vullen; en dan zal ik de vrijheid nemen, van mijne zijde eene nota over te leggen om haar te doen voegen bij die van den heer van Twist.

Ik heb op den 13 julij, uit zucht om bij de behandeling van Staatszaken zoo veel mogelijk persoonlijke kwestien te vermijden, er op gewezen, dat de oude Sultan Adam zijn kleinzoon Tandjih tot opvolger had aangewezen, en daaruit heb ik aanleiding gevonden, om ook uit dit oogpunt de regeling der troonsopvolging, gelijk die geschied was, te regtvaardigen. Maar nu de heer van Twist zoo herhaaldelijk en ook weder de zaak heeft voorgesteld, als of Sultan Adam's wensch het werkelijk geweest was, dat zijn kleinzoon Tandjih hem zou opvolgen, moet ik van mijne zijde verklaren, en uit de stukken kan het blijken, dat Sultan Adam integendeel zeer bijzonder gehecht was aan de opvolging van zijnen kleinzoon Hidayah en niet van Tandjih. Het was alleen door de pressie, welke men op den ouden man uitoefende, dat hij de beide namen aan den Gouverneur-Generaal voordroeg; maar Sultan Adam wees er uitdrukkelijk op, dat de keuze van zijnen kleinzoon Hidayah hem bijzonder aangenaam wezen zou. Dit was ook vrij natuurlijk. Hidayah was gesproten uit zuiver Vorstelijk bloed. De moeder van Tandjih is echter eene Chinesche vrouw, en het is door haren invloed dat deze werd voorgetrokken. Nu moet men weten, dat er van het Vorstelijk huis nog altijd bestaat een oudere tak, die in 1786 werd ter zijde gesteld. Juist met het oog op de aanspraken van dezen ouderen tak ware het wenschelijker geweest, een troonsopvolger uit zuiver Vorstelijk bloed aan te wijzen. Men had daardoor vele moeijelijkheden en rampen kunnen voorkomen, want men moest niet de geschiedenis van Europesche nederzettingen op Borneo uit het oog verliezen. Steeds waren zij met groote moeijelijkheden gepaard gegaan. De Compagnie moest tot tweemalen toe Bandjermassing ontruimen; de Engelschen waren daartoe evenzeer verpligt, en rust en orde en eerbied voor het Europeesch gezag werden eerst verkregen, toen het tegenwoordige Vorstelijk huis op den troon werd geplaatst. Uit deze laatste omstandigheid blijkt reeds dat het Sultan Adam's wensch niet geweest is Tandjih tot opvolger, maar wel Hidayah te zien aangewezen. Ik ken deze zaak in al hare bijzonderheden, omdat ik zelf in 1849 Bandjermassin bezoekende, en de beide kleinzoons van den Sultan zullende ontvangen, van den toenmaligen resident vernam, dat ik eene gewigtige zaak te beslissen had, namelijk wie van beiden het eerst tot mij zou worden toegelaten en wie van beiden het grootste geschenk ontvangen zou. Nadat ik het advies van den resident en van andere, met het vraagstuk bekende personen had ingewonnen, nam ik het besluit, om aan Hidayah den voorrang te geven, ofschoon ik wel wist dat de toenmalige troonsopvolger het tegendeel wenschte, en ofschoon ik toen reeds bespeurde, dat deze mijne beslissing een diepen indruk op de bevolking maakte. Nu kan ik zeer wel begrijpen, dat op voorstel van den resident en op het advies van den raad van Indië, men gekozen heeft niet dengeen, waaraan de oude Sultan zoo bijzonder gehecht was. Maar de heer van Twist houde het mij ten goede de opmerking, dat, nadat Tandjih was benoemd, het wenschelijk geweest ware, dat de toenmalige resident nog eenigen tijd te Bandjermassin gebleven ware, om zijn werk te volmaken en te consolideren. Intusschen werd die resident dadelijk vervangen, en ik moet er bijvoegen, dat, volgens de eigen verklaring van den heer van Twist, die resident dan toch voorstellen had gedaan, welke, als ik wel gehoord heb, bij besluit van den 19 october 1854 zijn afgekeurd. Ter bevestiging van mijne verklaring, dat de oude Sultan Adam Hidaijak tot troonsopvolger verlangde, moet ik er nog bijvoegen, dat hij in dit geval verklaard heeft te willen abdikeeren. Ook de tweede resident bleef slechts korten tijd, en deze gedurige wisseling van bestuur had het gevolg, dat het naauwelijks den tijd had om den ingewikkelden staat van zaken te leeren kennen.

Intusschen bleek het dat de toestand van Bandjermassing de regeringloosheid naderde. Nu is men hier in deze Kamer daaromtrent in bijzonderheden getreden, en bij eene vorige gelegenheid heeft de heer van Hoëvell gevraagd: heeft de Gouverneur-Generaal niet opening van zaken gekregen en welmeenenden raad? Ja, M. H., het was de nu als slagtoffer gevallen heer Wijnmalen, die aan den algemeenen Secretaris heeft geschreven en in nadrukkelijke woorden betoogde, dat de toestand van het Bandjermassinsche Rijk zeer slecht was. Dit werd in 1855 door den heer Wijnmalen geschreven, en daarop is juist het besluit van 1856, het *besluit van handhaving*, genomen. Nu wil ik wel erkennen dat het hoogst moeijelijk zou geweest zijn het vorige besluit niet te handhaven; maar ik wil toch dit zeggen, dat zoowel bij Europeaan als bij inlander slechts ééne stem opging, n. l. dat de regeling der troonsopvolging niet gelukkig was geweest. Sultan Adam stierf; zijn zoon was reeds vroeger, waarschijnlijk ten gevolge van vergiftiging, overleden, en nu moest de installatie van den Sultan Tandjih plaats hebben. Als bewijs hoe weinig sympathie die installatie opwekte, zal ik alleen opmerken, dat de voornaamste als heilig beschouwde Vorstelijke kris nimmer in de handen van Tandjih gesteld is. Hidayak was inmiddels geworden Rijksbestierder, ondergeschikt aan den Vorst, die in zijn oog op onregtmatige wijze zijne plaats bekleedde. Het was onder het bestaan van deze omstandigheden, dat op het einde van het vorige jaar vernomen werd, dat de lieden van Bandjermassing waren opgeroepen. De Gouverneur-Generaal, die van deze zaak kennis kreeg, zond een stoomschip naar Bandjermassing, met den last om van den resident te vernemen, wat er van die oproeping van mannen bekend was. Er was evenwel niets bekend, zelfs niet bij den heer Wijnmalen. Ik bezit een afschrift van een brief, door dien heer acht dagen voor zijn dood geschreven, en waaruit blijkt dat hem niets hoegenaamd bekend was. Zelfs de zendelingen door het geheele station wisten van niets hoegenaamd, hetgeen ook blijken kan uit het onlangs verschenen verslag over den moord te Banjermassing door het Zendeling-Genootschap uitgegeven. Eindelijk in de maand april werden duidelijk sporen van oproerige beweging waargenomen. Op die sporen werd niet opmerkzaam gemaakt door den heer Wijnmalen, gelijk beweerd is, maar door den resident aan den heer Wijnmalen, gelijk voldingend blijkt uit den eigen brief van laatstgenoemden. Toen heeft de resident onmiddellijk geschreven aan den Gouverneur-Generaal; deze heeft onmiddellijk troepen gezonden, die echter ongelukkig *één* dag te laat zijn aangekomen, maar die dan toch, dat is zeker, veel grooter rampen hebben voorkomen. Immers blijkbaar heeft er bestaan eene algemeene, geheim gesmeede zamenzwering tegen het Europeesch gezag en het Christelijk geloof. Dat Europesche gezag is dan ook op Borneo nergens zoo diep doorgedrongen als in Banjermassing. En waarom? omdat het bezit van eene stoomvloot noodzakelijk maakte de aanschaffing van brandstoffen, onafhankelijk van het Moederland, daar de toevoer dier brandstoffen juist kon worden afgesneden in tijden van politieke verwikkelingen, waarin men daaraan juist de grootste behoefte hebben zou. Men moest dus in eigen boezem naar steenkolen zoeken. Van daar de verschillende wetenschappelijke onderzoekingen naar steenkolen-aderen op Borneo tot groote verbazing van den inlander, die niet kon begrijpen dat men steenkolen zocht in een Land, waar zoo ruimschoots goud en zilver te vinden waren. Om die onderzoekingen te bewerkstelligen moest men door het Rijk van Banjermassing heen en door de appanages der Prinsen. Daarvan is het gevolg geweest, dat men met die Vorsten contracten heeft gesloten, om de vrees te doen verdwijnen, dat zij hunne nationaliteit zouden verliezen. Ik zal op dit oogenblik er niet meer van zeggen.

Ik heb reeds bij vorige gelegenheden, èn als lid dezer Kamer èn als Minister van Kolonien, als mijn gevoelen te kennen gegeven, dat naar mijne schatting verderfelijk is voor Indië in de toepassing op zijn bestuur, het overdreven liberalisme der Europeëers, het overdreven fanatisme van den Oosterling en de overdreven inmenging van de Vertegenwoordiging in het beleid der regering van Ned. Indië. Zoo men [illegible] op let hoe in geheel Azië bestaat eene spann[illegible] tusschen het Mohammedanisme en het Christend[illegible], wanneer men er op let, dat nu ook eene natie [illegible] 350 millioen, de Chinezen, tegenover den Europ[illegible] vijandig staat, dan M. H. zeg ik met innige [illegible]tuiging en met hoogen ernst, dat ik beaam de woo[illegible], welke deze Kamer nog gisteren tot den K[illegible] heeft gesproken. Ja, geen welvaart, geen rust en orde in de Indische bezittingen, zonder een krachtig gezag; maar ook geen krachtig gezag mogelijk, waar het niet wordt geëerbiedigd. Ik heb het vertrouwen, dat deze Kamer het voorbeeld zal geven om dat gezag te eerbiedigen en te helpen eerbiedigen. Ik heb het vertrouwen, dat in deze moeijelijke dagen vermeden zal worden het ter sprake brengen van wrijfpunten, en van het oordeel over aangelegenheden, waarvan men slechts de kennis bezit van hooren zeggen of lezen. Ik kan M. H. u de verzekering geven, dat de Regering niet stil zit, dat zij doet al wat mogelijk is, om verdere rampen voor te komen. Daarom reken ik ook op de ondersteuning van deze Kamer; want in moeijelijke oogenblikken *moet* er eenstemmigheid bestaan tusschen Minister en Vertegenwoordiging. Er *moet* vertrouwen bestaan. Ik voor mij zal voortaan vermijden om noodeloos hier over Indische zaken alles te beantwoorden, wat hier ter sprake wordt gebragt; want ik mag het niet verzwijgen, dat de nadeelige indruk van al deze debatten in Indië diep wordt gevoeld.

De heer *Duymaer van Twist*. Ik zal den heer Minister slechts kortelijk beantwoorden. Hij beweert dat Sultan Adam de opvolging van Tandjieh niet wenschte; wat daarvan is heb ik reeds medegedeeld, en overigens kunnen de leden de stukken zelven lezen; er was, zeide de Minister, pressie uitgeoefend op den Sultan; 'tis mogelijk, maar mij is het onbekend. En ik kan hier de verklaring afleggen dat ik nooit de pressie uitgeoefend heb of trachten uit te oefenen. Indien de resident zoodanige pressie mogt uitgeoefend hebben, dan is het een nieuw bewijs van de onhandigheid van dien resident, en daarom een grond te meer, dat hij uit die betrekking hoe eer hoe beter werd ontslagen. De Minister had ook gesproken van een besluit dat hij als Gouverneur-Generaal, te Banjermassin zijnde, genomen had. Dit besluit is mij ten eenemale onbekend gebleven. Wat de opmerking betreft ten aanzien van het verderfelijke van de snelle afwisseling van bestuur, geef ik de stelling in het algemeen zeer gaarne toe. Ook ik wensch, dat de residenten langer in hunne betrekkingen konden blijven; maar ik moet opmerken dat een Gouverneur-Generaal niet alleen heeft te zorgen voor Banjermassin, maar ook voor andere bezittingen. En nu weet de Minister zeer goed, dat toen de heer van der Ven naar Palembang werd gezonden, het niet mogelijk was een ander bekwaam en energiek man te vinden. Wel heb ik bij die verplaatsing dadelijk gevoeld, dat ik daardoor een ander belang opofferde, maar ik heb toch gemeend, dat het belang van Palembang hier het zwaarste woog. Al hetgeen later is gebeurd na den dood van Sultan Adam zal ik niet bespreken; want het is na mijn bestuur voorgevallen.

De heer *Rochussen*, Minister van Koloniën. Ik behoud mij voor om hetgeen ik heb gezegd, door bewijzen te staven. De heer van Twist heeft mij overigens verkeerd begrepen, indien hij meent dat ik te Banjermassing een besluit genomen heb. Mijne beslissing dáár was slechts eene indicatie, doch die in het oog van den inlander duidelijk genoeg sprak voor de meening dat Hidaijah tot Sultan zou worden verkozen. En wat de gedurige afwisseling van het bestuur betreft, moet ik erkennen, dat Banjermassing dan wel zeer ongelukkig is geweest. Ik zelf was verpligt een resident niet eervol te ontslaan zonder pensioen, later heeft hij pensioen gekregen. Daarna heb ik er heengezonden een hoofdofficier van de artillerie, welke verdienstelijke man daar bijna zijn graf gevonden had ten gevolge van zijn ijver en doorgestane vermoeijenis. Vervolgens heb ik een officier benoemd, toen in civiele dienst, en hem gezegd: indien ge mij 10000 ton steenkolen per jaar bezorgt, dan is uwe missie op Borneo geëindigd en gij wordt resident op Java. Die officier volbragt den last en ik heb mijne belofte vervuld. Toen is weder een ander resident benoemd, die vroeger ten behoeve van Sumatra groote diensten had bewezen. Zijn opvolger werd ontslagen in het belang van Palembang, maar ik moet toch opmerken dat diens opvolger verplaatst werd om redenen van bevordering, om eene residentie op Java te erlangen. Het schijnt mij dan ook toe, dat Banjermassing beschouwd wordt als een overgangspost tusschen de bevordering van assistent-resident tot resident op Java. Het is deze gedurige wisseling van bestuur, die allerschadelijkst heeft ingewerkt. Ik weet wel dat een Gouverneur-Generaal niet alles kan zien of hooren, doch daar men hier feiten aanhaalt, mag ik van mijne zijde die feiten niet verzwijgen. Ik eindig met de hoop uit te drukken, dat de behandeling van koloniale zaken in deze Kamer voortaan geene aanleiding meer zal geven tot discussiën, als die wij heden voeren; discussiën, die geen ander doel hebben dan persoonlijke daden van bestuur te verdedigen. Als lid dezer Kamer heb ik, en ik roep daartoe alle leden dier Kamer tot getuige, nimmer, ofschoon dikwijls blootgesteld aan onbillijke en onregtvaardige berigten in het publiek, de Kamer met dergelijke discussiën lastig gevallen.

De heer *Duymaer van Twist*. Nog een enkel woord M. H. Wij allen staan aan verkeerde oordeelvelling bloot, en voorzeker zou ik daarin geene aanleiding vinden, om mij hier te verdedigen. Maar de beschuldiging tegen mij is niet uitgegaan van het publiek, uit dagbladen of geschriften, maar van den Minister van Kolonien, en daarin heb ik grond gevonden, om de Kamer met mijne verantwoording lastig te vallen. Het publiek kan nu tusschen beiden oordeelen.

De heer *Rochussen*, Minister van Kolonien. Ik moet nog een kort antwoord geven. Ik heb niet beschuldigd en wel het allerminst den afgevaardigde uit Amsterdam. Ik heb enkel geantwoord op de gedane vraag, aan welke oorzaken de gebeurtenissen van Banjermassing toe te schrijven waren. Toen heb ik o. a genoemd de regeling der troonsopvolging en ik heb er, uit liefde tot de waarheid, moeten bijvoegen, dat die regeling plaats gehad heeft vóór de optreding van den tegenwoordigen Gouverneur-Generaal. Dat was alles hetgeen ik zeide, en ik heb zelfs in het midden gelaten, of die regeling misschien niet aan mij zelven te wijten geweest ware. Ik heb dus geen denkbeeld gehad om iemand te beschuldigen: ik zou dit niet uit reverentie voor het lid uit Amsterdam, uit reverentie voor deze Kamer gedaan hebben. Daarom kan ik het woord *beschuldiging* niet onbeantwoord laten.

Niemand meer het woord vragende wordt de beraadslaging gesloten en de Kamer tot nadere bijeenroeping gescheiden.

Het wetsontwerp houdende toestemming eener subsidie aan de Holl. IJzeren Spoorweg-Maatschappij tot versmalling van het spoor, behelst: dat de Staat zich verbindt, als bijdrage in die kosten te verstrekken *f* 1.420,000.

Het eindcijfer van het VIde Hoofdstuk der Staatsbegrooting voor 1860 (Herv. Eeredienst enz.) beloopt *f* 1.766.669.43½.

Het thans aan de Tweede Kamer ter overweging aangeboden ontwerp van wet omtrent het begraven van lijken, de begraafplaatsen en de begrafeniskosten is gelijkluidend aan het in de vorige Zitting der Staten-Generaal buiten afdoening gebleven ontwerp van wet betrekkelijk die aangelegenheid. Tot toelichting der voordragt wordt dan ook door de Regering verwezen naar de memorie van toelichting en van beantwoording betrekkelijk het in de vorige Zitting ingediende wetsontwerp.

GEMEENTERAAD

VAN

ROTTERDAM.

Zitting van Donderdag 29 September.

Deze onder het voorzitterschap van den heer Burgemeester gehouden openbare vergadering werd door 35 leden bijgewoond; afwezig waren de heeren Hoynck van Papendrecht en Rueb.

Na het resumeren van de notulen der vorige zitting deelde de Voorzitter mede dat de volgende stukken waren ingekomen:

1°. van Gedeputeerde Staten de goedkeuring op het Raadsbesluit tot het doen eener overschrijving op de begrooting wegens de kosten der gevoerde procedure ter zake van zekeren os. — Voor kennisgeving aangenomen.

2°, van de Plaatselijke Schoolcommissie een voorstel tot regeling van de jaarwedden der hoofdonderwijzers van de Tusschenscholen en Armenscholen enz. — Ter visie gelegd.

3°, een voorstel van Burgemeester en Wethouders strekkende om den heer W. G. N. de Keyser op zijn verzoek een eervol ontslag te verleenen uit zijne betrekking van hulponderwijzer op eene der Tusschenscholen. — Goedgekeurd.

4°, van de Kamer van koophandel en fabrieken eene voordragt tot benoeming van een lid der commissie tot het examineren van varenslieden; die voordragt bestond uit de heeren M. P. Ketelaar en H. J. L. Minderop. — Ter visie gelegd tot de volgende vergadering.

5°, van de commissie van administratie over het Ziekenhuis aan den Coolsingel mededeeling dat zich voor de vacerende betrekking van apotheker in dat Ziekenhuis vijftien sollicitanten hadden opgedaan, acht waarvan hebben deel genomen aan een daarop gehouden concours, waarbij gebleken was dat de heer P. Brouwer Rz. uit Utrecht boven de anderen uitmuntte, weshalve deze voor de vacerende betrekking werd voorgedragen voor den tijd van vier jaren, aanvankelijk op eene jaarwedde van *f* 600. — Ter visie gelegd.

6°, van dezelfde commissie eene voordragt tot benoeming van een adsistent-heelmeester in het Ziekenhuis, in de plaats van den heer W. Koster, wien op zijn verzoek een eervol ontslag verleend was, aan welke betrekking eene jaarwedde van *f* 200 verbonden is; die voordragt bestond uit de heeren A. C. Hartevelt en A. A. Kuiper. — Mede ter visie gelegd.

7°, van de commissie van bestuur der Bank van Leening mededeeling dat de heer W. Smalt als lid dier commissie aan de beurt van aftreding is, weshalve voor de te doene benoeming werden voorgedragen de heeren W. Smalt en D. P. van Wageninge, welk dubbeltal door Burgemeester en Wethouders was aangevuld met de heeren A. T. van Casteel en J. C. Offers. — Ter visie gelegd tot de volgende vergadering.

8°, berigt van den heer Anth. van der Hoop, dat hij de benoeming tot lid der commisssie voor het burgerlijk Armbestuur aanneemt. — Voor kennisgeving aangenomen.

9°, eene missive van den heer G. J. Huygen, om te berigten dat hij de benoeming tot lid der Plaatselijke Schoolcommissie niet kan aannemen. — Hiervan zal kennis worden gegeven aan de Plaatselijke Schoolcommissie.

10°, van de commissie van financien eene gewijzigde concept-verordening, regelende het bedrag en de grondslagen eener plaatselijke directe belasting. — Dit stuk was bereids gedrukt en aan de leden rondgedeeld.

11°, van dezelfde commissie eene concept-verordening regelende de invordering der evengenoemde belasting. — Na eene korte gedachtenwisseling werd besloten ook dit stuk thans reeds te doen drukken en ronddeelen, opdat men het in verband zou kunnen beschouwen met de verordening, regelende het bedrag en de grondslagen der belasting.

12°, van dezelfde commissie eene ontwerp-verordening nopens de heffing der belasting op het gedistilleerd, met daarbij behoorende memorie van toelichting. — De stukken waren bereids gedrukt en aan de leden rondgedeeld.

13°, van de commissie voor de plaatselijke werken een ontwerp, regelende de betaling voor diensten of leverantien van wege de gemeente aan particulieren. — Drukken en ronddeelen.

[*Zie het vervolg in de Courant.*]

Gedrukt en uitgegeven bij

G. en C. A. van Reyn,

te Rotterdam.